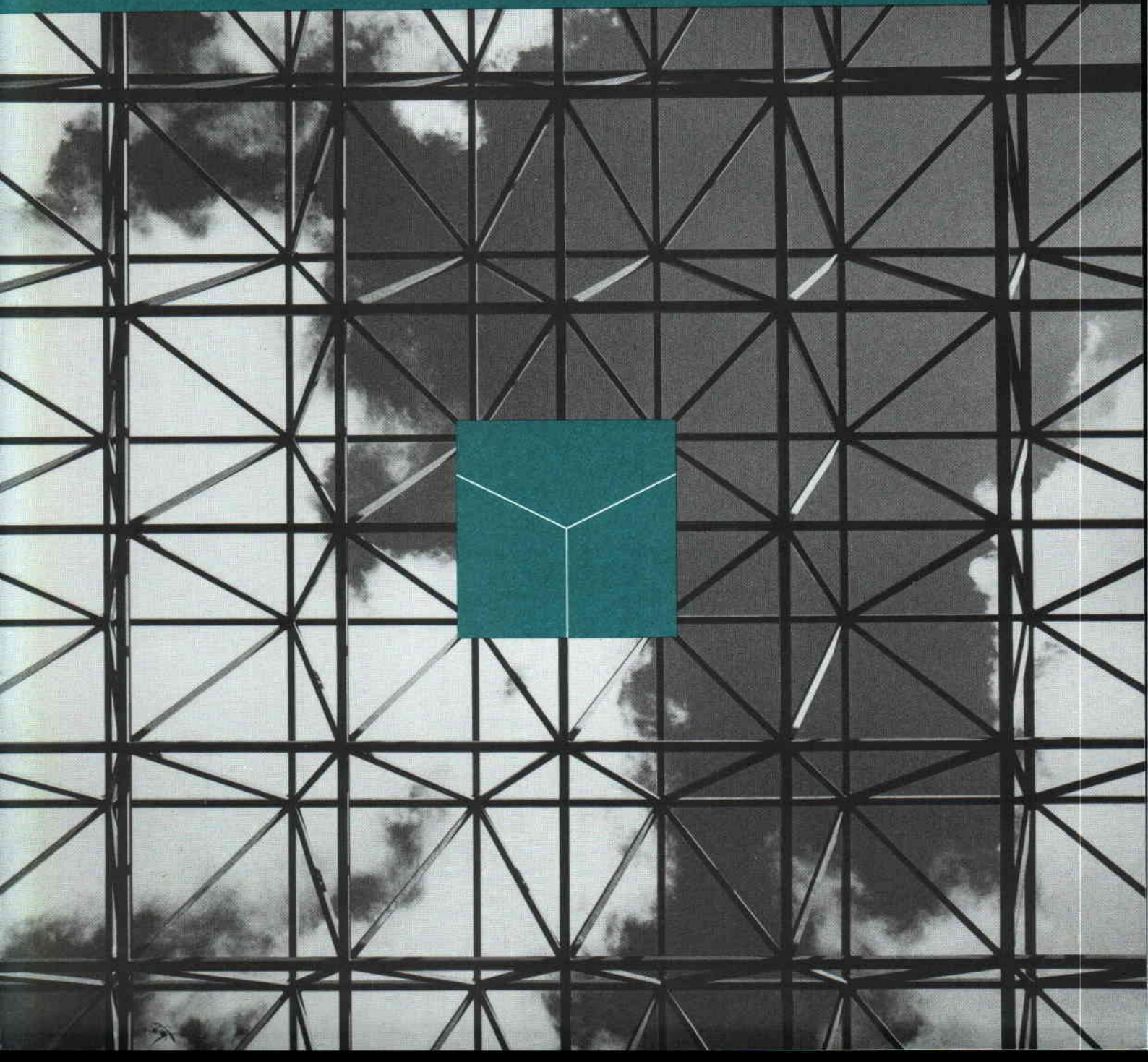

Standaardvoorwaarden 1997

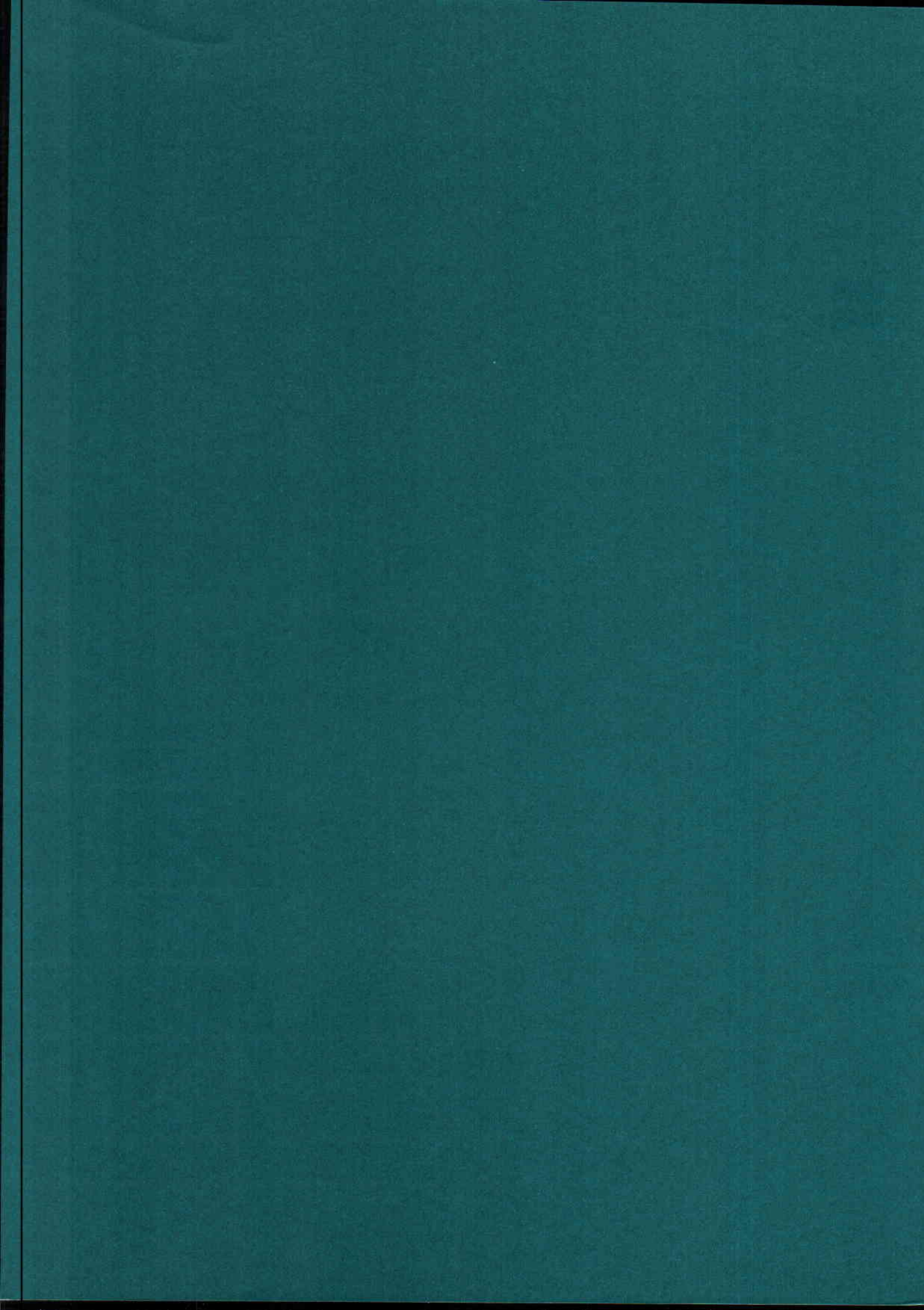
Rechtsverhouding opdrachtgever-architect

Koninklijke Maatschappij tot Bevordering der Bouwkunst Bond van Nederlandse Architecten

BNA

Standaardvoorwaarden 1997

Rechtsverhouding opdrachtgever-architect

Koninklijke Maatschappij tot Bevordering der Bouwkunst Bond van Nederlandse Architecten

Aanvullende informatie behorende bij de SR'97

De honorariumformule zoals vermeld in 'Artikel 74 – Honorariumpercentage' is per april 2003 komen te vervallen. De bijbehorende kostenindex (oftewel de i-factor) wordt sedertdien ook niet meer door de BNA geïndexeerd.

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de BNA.

Algemene bepalingen

Hoofdstuk 1

Begripsbepalingen

Artikel 1 Begripsbepalingen 6

Hoofdstuk 2

Algemene bepalingen omtrent de opdracht

Artikel 2 De opdracht 6

Artikel 3 Totstandkoming van de opdracht 7

Hoofdstuk 3

Bijzondere bepalingen omtrent de opdracht

Artikel 4 Aanvullende werkzaamheden 7

Artikel 5 Opdracht aan adviseurs 7

Artikel 6 Opdrachten te vervullen in ontwerp- of bouwteamverband 7

Artikel 7 Algehele advisering voor een bouwproject 7

Artikel 8 De architect als gemachtigde van de opdrachtgever 7

Artikel 9 Esthetische waarde van het ontwerp 7

Artikel 10 Onvoorziene omstandigheden 8

Hoofdstuk 4

Algemene verplichtingen van partijen

Artikel 11 Algemene verplichtingen van de architect 8

Artikel 12 Algemene verplichtingen van de opdrachtgever 8

Hoofdstuk 5

Aansprakelijkheid van de architect

Artikel 13 Aansprakelijkheid van de architect voor fouten 9

Artikel 14 Aansprakelijkheid van de architect voor bevoegdheidsoverschrijding 9

Artikel 15 Aansprakelijkheid van de architect voor overschrijding van de bouwkosten 9

Artikel 16 Aansprakelijkheid van de architect voor derden 9

Artikel 17 Bevoegdheid tot het beperken van de schade 9

Artikel 18 Omvang van de schadevergoeding 9

Artikel 19 Aansprakelijkheidsduur 10

Artikel 20 Vrijwaring bij verzekering 10

Artikel 21 Aansprakelijkheid van de architect voor het overige 10

Hoofdstuk 6

Bijzonder verloop en opzegging van de opdracht

Artikel 22 Vertraging van de opdracht 10

Artikel 23 Opzegging door één der partijen 10

Artikel 24 Overmacht 10

Artikel 25 Overlijden van één der partijen 10

Artikel 26 Onvermogen en curatele van één der partijen 10

Artikel 27 Wijziging rechts- of samenwerkingsvorm 10

Artikel 28 Verwijtbaar tekortschieten in de nakoming van de overeenkomst 11

Artikel 29 Onuitvoerbaarheid van het ontwerp 11

Artikel 30 Laakbare handelingen of gedragingen 11

Artikel 31 Opzegging en ontbinding van de opdracht 11

Hoofdstuk 7

Gevolgen van de opzegging van de opdracht

Artikel 32 Algemene verplichtingen van partijen na opzegging van de opdracht 11

Artikel 33 Betalingsverplichtingen na opzegging van de opdracht 11

Artikel 34 Auteursrechten na opzegging van de opdracht 12

Hoofdstuk 8

Eigendoms- en auteursrechten en bewaarplicht van de architect

Artikel 35 Eigendomsrechten van de architect 12

Artikel 36 Auteursrechten van de architect 13

Artikel 37 Auteursrechten bij de uitvoering van het ontwerp 13

Artikel 38 Recht van herhaling van het ontwerp 13

Artikel 39 Wijzigingen aan het bouwproject 13

Artikel 40 Recht van naamteken 13

Artikel 41 Recht van afbeelding 13

Artikel 42 Bewaarplicht van de architect 13

Hoofdstuk 9

Toepasselijk recht, geschillen en SR 1997

Artikel 43 Toepasselijk recht 13

Artikel 44 Geschillen 13

Artikel 45 SR 1997 14

Algemene bepalingen

Hoofdstuk 1

Begripsbepalingen

Artikel 1 Begripsbepalingen

- 1
Verstaan wordt onder:
- a de SR 1997:
deze Standaardvoorwaarden 1997 Rechtsverhouding opdrachtgever-architect;
- b de opdrachtgever:
de natuurlijke persoon, maatschap, vennootschap of rechtspersoon die aan de architect het verrichten van werkzaamheden, de bouwkunst betreffende, opdraagt;
- c de architect:
de natuurlijke persoon, maatschap, vennootschap of rechtspersoon die de opdracht tot het verrichten van werkzaamheden, de bouwkunst betreffende, aanvaardt. In deze SR 1997 wordt onder de architect mede verstaan de interieurarchitect;
- d de opdracht:
de overeenkomst, waarbij met toepassing van de SR 1997 de opdrachtgever werkzaamheden opdraagt en de architect zich jegens de opdrachtgever verbindt de door deze opgedragen werkzaamheden te verrichten;
- e de SAA:
de Standaard Architecten Administratie, zoals gepubliceerd door de Koninklijke Maatschappij tot Bevordering der Bouwkunst Bond van Nederlandse Architecten BNA volgens de druk, zoals deze luidt drie maanden voor de dag waarop de opdracht tot stand komt;
- f de bouwvoorbereidingstekeningen:
de tekeningen en staten, die voor een juiste prijsvorming of voor het sluiten van het uitvoeringscontract van belang zijn en waarmee voldaan kan worden aan de verplichtingen voortvloeiend uit het contract bij de aanvang van het werk;
- g bouwuitvoeringstekeningen:
de tekeningen en staten, waarin bepaalde facetten van het ontwerp zodanig nader zijn uitgewerkt, dat zij een voldoende duidelijk inzicht in de beoogde uitvoering van het ontwerp bieden;
- h productietekeningen:
de door de aannemer, andere uitvoerende partijen of leveranciers gemaakte tekeningen en staten, die dienen om te worden gebruikt bij de fabricage of productie van onderdelen van het bouwproject of bij de vervaardiging van tijdelijke of hulpconstructies.
- 2
Op de in deze SR 1997 gebruikte kostenbegrippen is het bepaalde in NEN 2631, getiteld 'Investeringskosten van gebouwen', eerste druk, maart 1979 van toepassing.

Hoofdstuk 2

Algemene bepalingen omtrent de opdracht

Artikel 2 De opdracht

- 1
De opdracht kan betrekking hebben op een bouwproject, op overige advieswerkzaamheden of op een combinatie van beide.

- 2
Voorafgaand aan de totstandkoming van de opdracht stellen partijen in onderling overleg vast:
- a de inhoud en omvang van de door de architect te verrichten werkzaamheden;
- b welke gegevens door of namens de opdrachtgever aan de architect ter beschikking worden gesteld bij aanvang en tijdens de vervulling van de opdracht;
- c het tijdsbestek, waarbinnen de architect de opdracht vervult;
- d op welke wijze de advieskosten van de architect worden bepaald;
- e een betalingsschema, volgens hetwelk de architect de declaraties voor zijn advieskosten indient.
- 3
Voorafgaand aan de totstandkoming van de opdracht voor een bouwproject stellen partijen voorts in onderling overleg vast:
- a welke van de in bijlage G genoemde gegevens de opdrachtgever bij aanvang van de opdracht aan de architect dient te verstrekken om de architect over een voldoende duidelijk programma van eisen te doen beschikken bij het aanvangen van de fase van het voorlopig ontwerp;
- b welke fasen en de daarbij behorende werkzaamheden, genoemd in de bijlagen H, I of J, de opdracht voor het desbetreffende bouwproject omvat;
- c de beoogde uitvoeringsduur van het bouwproject;
- d het bedrag aan bouwkosten dat ten naaste bij met de uitvoering van het bouwproject gemoed mag zijn;
- e aan welke adviseur[s] de opdrachtgever opdracht verleent en de door deze[n] te verrichten werkzaamheden;
- f in welke mate toezicht op de uitvoering van het bouwproject wordt gehouden; of voor het houden van toezicht de aanstelling van een of meer opzichters vereist is en welke partij deze[n] aanstelt;
- g op welke wijze de informatie-overdracht met betrekking tot het bouwproject plaatsvindt tussen de architect, de opdrachtgever en de overige bij het bouwproject betrokkenen.
- 4
Acht de architect, mede gelet op hetgeen volgens de leden 1 tot en met 3 tussen partijen is vastgesteld, vervulling van de opdracht mogelijk, dan stelt hij in overleg met de opdrachtgever een schriftelijk concept van de opdracht op, waaruit duidelijk de toepasselijkheid van deze SR 1997 blijkt, alsmede hetgeen volgens de leden 1 tot en met 3 tussen partijen is vastgesteld.
De architect laat het schriftelijke concept van de opdracht vergezeld gaan van een exemplaar van deze SR 1997.
- 5
Het schriftelijke concept van de opdracht bevat tevens een door de architect op te stellen raming van zijn advieskosten. Zijn voor de advieskosten vaste bedragen of percentages overeengekomen, dan worden deze in het schriftelijke concept van de opdracht vermeld.
Hebben deze vaste bedragen of percentages betrekking op de vergoeding van de opzichterskosten of op het houden van toezicht, als bedoeld in artikel 51 lid 2, dan vermeldt het schriftelijke concept van de opdracht tevens:
hetzij, gedurende welke periode van de uitvoeringsduur van het bouwproject toezicht wordt gehouden;
- 6
De architect adviseert de opdrachtgever hem het verrichten van een vooronderzoek op te dragen:

- a indien de opdrachtgever geen programma van eisen kan verstrekken dat voor de architect als voldoende duidelijk uitgangspunt kan dienen voor het aanvangen van de fase van het voorlopig ontwerp;
- b indien het de architect, mede gelet op het bepaalde in de leden 1 tot met 3, onvoldoende duidelijk is of vervulling van de opdracht mogelijk is;
- c in alle andere gevallen, waarin de architect dit met het oog op een behoorlijke vervulling van de opdracht wenselijk acht.

7

Stemt de opdrachtgever in met het advies tot het verrichten van een vooronderzoek, dan stelt de architect in overleg met de opdrachtgever een schriftelijk concept van de opdracht voor een vooronderzoek op, waarbij aan de bepalingen van dit artikel op overeenkomstige wijze toepassing wordt gegeven en waarin de verrichten werkzaamheden worden vastgelegd aan de hand van de controlelijst van bijlage F en/of G.

8

Achten partijen op grond van de resultaten van een vooronderzoek vervulling van de opdracht mogelijk, dan handelen zij overeenkomstig het bepaalde in de leden 1 tot en met 5.

Artikel 3 Totstandkoming van de opdracht

1

De opdracht komt tot stand door: hetzij de mededeling van de opdrachtgever, dat hij de architect opdracht verleent overeenkomstig het in artikel 2 bedoelde concept van de opdracht;

hetzij een aan de opdrachtgever gerichte, schriftelijke mededeling van de architect, waaruit blijkt dat de architect de opdracht aanvaardt.

2

Het bepaalde in lid 1 laat onverlet de bevoegdheid van elk der partijen, de totstandkoming van de opdracht door andere middelen te bewijzen.

Hoofdstuk 3

Bijzondere bepalingen omtrent de opdracht

Artikel 4 Aanvullende werkzaamheden

Blijkt de behoorlijke vervulling van de opdracht te vereisen, dat de architect naast de hem reeds opgedragen werkzaamheden nog aanvullende werkzaamheden verricht, dan stellen partijen in onderling overleg de inhoud en omvang van deze aanvullende werkzaamheden vast. De opdrachtgever verleent de architect een aanvullende opdracht tot het verrichten van deze aanvullende werkzaamheden, waarbij partijen handelen overeenkomstig de bepalingen van hoofdstuk 2.

Artikel 5 Opdracht aan adviseurs

1

Maakt de behoorlijke vervulling van de opdracht het aanstellen van adviseur[s] wenselijk, dan bepalen partijen in onderling overleg de aan te stellen adviseur[s] en de door deze[n] te verrichten werkzaamheden. De opdrachtgever verleent rechtstreeks opdracht aan de adviseur[s] en honoreert deze[n].

2

De opdrachtgever stelt terzake van de aan de architect verleende opdracht geen adviseur[s] aan dan in overleg met de architect.

3

De opdrachtgever verstrekt aan de architect alle voor deze van belang zijnde inlichtingen omtrent de overeenkomsten die de opdrachtgever terzake van de opdracht met adviseur[s] heeft gesloten.

4

De architect bevordert in de samenwerking met de door de opdrachtgever aangestelde adviseur[s] de goede voortgang bij de vervulling van de opdracht en stelt de opdrachtgever dienaangaande tijdig op de hoogte.

5

De architect is noch voor de juistheid, noch voor de tijdige verstrekking van de adviezen van de adviseur[s] jegens de opdrachtgever verantwoordelijk, onverminderd het bepaalde in lid 4.

Artikel 6 Opdrachten te vervullen in ontwerp- of bouwteamverband

1

Ligt in de opdracht voor een bouwproject besloten dat de architect zijn opdracht dient te vervullen in ontwerp- of bouwteamverband, dan vermeldt de opdracht naast de werkzaamheden en verantwoordelijkheden van de architect tevens die van de overige teamleden.

De architect is niet verantwoordelijk of aansprakelijk voor de werkzaamheden van de overige teamleden, doch uitsluitend voor de in zijn opdracht genoemde werkzaamheden.

2

Vloeien uit het vervullen van de opdracht in teamverband extra werkzaamheden voor de architect voort, dan behoren deze niet tot de standaardwerkzaamheden voor een bouwproject en indien partijen daaromtrent niet zijn overeengekomen, is de opdrachtgever in voorkomende gevallen afzonderlijk advieskosten aan de architect verschuldigd, die in onderling overleg tussen de opdrachtgever en de architect worden vastgesteld.

Artikel 7 Algehele advisering voor een bouwproject

1

De opdrachtgever kan de architect het verrichten van alle advieswerkzaamheden opdragen, die nodig zijn voor de algehele totstandkoming van een bouwproject. Daaronder kan tevens begrepen zijn, het in alle opzichten vertegenwoordigen van de opdrachtgever in alle zaken, de totstandkoming en de uitvoering van het ontwerp betreffende.

2

Partijen komen in het in lid 1 bedoelde geval nader overeen omtrent de advieskosten en de aansprakelijkheid van de architect, omtrent de eventuele toepasselijkheid van andere standaardvoorwaarden naast deze SR 1997 en omtrent een regeling voor de beslechting van geschillen, indien deze afwijkt van het bepaalde in artikel 44.

Artikel 8 De architect als gemachtigde van de opdrachtgever

Tenzij partijen anders zijn overeengekomen, treedt de architect bij de vervulling en de afwikkeling van de opdracht op als gemachtigde van de opdrachtgever, zulks met inachtneming van hetgeen hierover in deze SR 1997 is bepaald.

Artikel 9 Esthetische waarde van het ontwerp

Bij de beoordeling van de juistheid van de vervulling van de opdracht blijft de esthetische waarde van het ontwerp buiten beschouwing, hetgeen onverlet laat dat het ontwerp dient te voldoen aan redelijke eisen.

Artikel 10 Onvoorziene omstandigheden

1
Op verlangen van één der partijen kunnen de gevolgen van de opdracht worden gewijzigd of de opdracht geheel of gedeeltelijk worden opgezegd op grond van onvoorziene omstandigheden, welke van dien aard zijn dat de wederpartij naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid ongewijzigde instandhouding van de opdracht niet mag verwachten. Aan de wijziging of opzegging kan terugwerkende kracht worden verleend.

2
Een wijziging of opzegging vindt niet plaats, voor zover de omstandigheden voor rekening komen van degene die zich erop beroept.

3
Voor de lezing van dit artikel worden onder de opdracht mede begrepen: de overeenkomsten die van de opdracht een uitvloeisel mochten zijn.

4
Voor de toepassing van dit artikel staat degene op wie een recht of verplichting uit de opdracht is overgegaan, met een partij bij de opdracht gelijk.

Hoofdstuk 4

Algemene verplichtingen van partijen

Artikel 11 Algemene verplichtingen van de architect

1
De architect is gehouden bij de vervulling van de opdracht de opdrachtgever onafhankelijk en deskundig in een vertrouwenspositie als adviseur terzijde te staan. Hij behartigt de belangen van de opdrachtgever naar beste weten en kunnen, in het besef niet alleen verantwoordelijk te zijn jegens zijn opdrachtgever, maar ook tegenover de samenleving en zijn collega's.

- 2
De architect:
- vergewist zich bij het aanvaarden van een opdracht ervan over de kennis, kunde en ervaring te beschikken, dan wel deze te kunnen aanwenden, die noodzakelijk zijn voor een goede vervulling van de opdracht;
  - behartigt de belangen van opdrachtgever naar beste weten en kunnen, met behoud van eigen verantwoordelijkheid en conceptuele onafhankelijkheid;
  - is gehouden om alle gegevens van een opdrachtgever vertrouwelijk en geheim te houden, voor zover deze gegevens als vertrouwelijk dan wel geheim aan de architect bekend zijn of voor zover de architect redelijkerwijze kan of moet weten dat deze gegevens vertrouwelijk dan wel geheim zijn;
  - draagt zijn opdracht niet geheel of gedeeltelijk over aan een ander zonder toestemming van de opdrachtgever.

3
De architect sluit een beroepsaansprakelijkheidsverzekering af, waarvan de polis tenminste dezelfde dekking biedt als de door de Koninklijke Maatschappij tot Bevordering der Bouwkunst Bond van Nederlandse Architecten BNA laatst vastgestelde en gepubliceerde raampolis.

Op verzoek van de opdrachtgever legt de architect de bescheiden over, waaruit blijkt dat hij aan deze verzekeringsplicht heeft voldaan.

4
Bij de vervulling van de opdracht houdt de architect rekening met de publiek- en privaatrechtelijke voorschriften, waarvan het bestaan van algemene bekendheid onder architecten mag worden geacht.

5
De architect licht de opdrachtgever tijdig in over de gevolgen en eventuele risico's, – wijziging van de bouwkosten en de advieskosten daaronder begrepen – die zijn verbonden aan het veranderen of vermeerderen van de gestelde eisen, aan het veranderen of uitstellen van beslissingen en aan het doorvoeren van bezuinigingen of andere wijzigingen met betrekking tot de opdracht.

6
Desgewenst verstrekt de architect aan de opdrachtgever alle voor deze van belang zijnde inlichtingen omtrent de vervulling van de opdracht, waaronder begrepen inlichtingen omtrent de taken en bevoegdheden die de architect het in zijn dienst staande personeel heeft gegeven, alsmede inlichtingen omtrent overeenkomsten die de architect ter vervulling van de opdracht met derden heeft gesloten.

Artikel 12 Algemene verplichtingen van de opdrachtgever

1
De opdrachtgever gedraagt zich jegens de architect, die hem in een vertrouwenspositie als adviseur terzijde staat, als een goed en zorgvuldig opdrachtgever.

2
De opdrachtgever eerbiedigt het naleven door de architect van diens algemene verplichtingen als bedoeld in artikel 11.

3
De opdrachtgever verschaft de architect alle inlichtingen en gegevens die nodig zijn voor de behoorlijke vervulling van de opdracht.

De opdrachtgever is verantwoordelijk voor zowel de tijdige verstrekking als de juistheid van de door of namens hem aan de architect verstrekte inlichtingen en gegevens en hij vrijwaart de architect voor aanspraken van derden terzake van deze inlichtingen en gegevens.

4
Desgewenst deelt de opdrachtgever aan de architect schriftelijk de namen en bevoegdheden mede van de personen, door wie hij zich met betrekking tot de opdracht wenst te laten bijstaan of vertegenwoordigen.

Op verzoek van de architect wijst de opdrachtgever na overleg met de architect schriftelijk één van deze personen aan om hem met betrekking tot de opdracht in alle opzichten te vertegenwoordigen.

5
De opdrachtgever geeft geen orders of aanwijzingen aan andere bij de opdracht betrokkenen dan in overleg met de architect.

6
De opdrachtgever zal de ontwerpen en andere bescheiden die de architect bij de vervulling van de opdracht vervaardigt, tijdig beoordelen en na goedkeuring desgewenst waarmerken.

7
De opdrachtgever draagt zijn opdrachtgeverschap niet geheel of gedeeltelijk over aan een ander zonder toestemming van de architect.

Hoofdstuk 5

Aansprakelijkheid van de architect

Artikel 13 Aansprakelijkheid van de architect voor fouten

1

De architect is tegenover de opdrachtgever aansprakelijk voor de schade door deze geleden als rechtstreeks gevolg van een verwijtbare fout door de architect begaan.

2

Voor verwijtbare fouten van het in zijn dienst staande personeel is de architect op gelijke wijze aansprakelijk als voor zijn eigen fouten.

3

Voor fouten van door de architect aangestelde opzichter[s] als bedoeld in artikel 51 lid 1, is de architect op gelijke wijze aansprakelijk als voor zijn eigen fouten.

Voor verwijtbare fouten van de in artikel 51 lid 3 bedoelde, niet door de architect aangestelde personen die belast zijn met het toezicht, is de architect tegenover de opdrachtgever niet aansprakelijk.

4

Voor de lezing van dit artikel wordt onder een verwijtbare fout verstaan: een fout, die een goed en zorgvuldig architect onder de desbetreffende omstandigheden, met inachtneming van normale oplettendheid en bij een normale wijze van vakuitoefening, behoort te vermijden.

Artikel 14 Aansprakelijkheid van de architect voor bevoegdheidsoverschrijding

1

De architect is tegenover de opdrachtgever aansprakelijk voor de schade door deze geleden als rechtstreeks gevolg van een bevoegdheidsoverschrijding van de architect, onverminderd het bepaalde in artikel 50.

2

Voor bevoegdheidsoverschrijdingen door het in zijn dienst staande personeel is de architect op gelijke wijze aansprakelijk als voor zijn eigen bevoegdheidsoverschrijdingen.

3

Voor bevoegdheidsoverschrijdingen van door de architect aangestelde opzichter[s] als bedoeld in artikel 51 lid 1, is de architect op gelijke wijze aansprakelijk als voor zijn eigen bevoegdheidsoverschrijdingen.

Voor bevoegdheidsoverschrijdingen van de in artikel 51 lid 3 bedoelde, niet door de architect aangestelde personen die belast zijn met het toezicht, is de architect niet aansprakelijk.

4

Bij de vaststelling van de schadevergoeding ingevolge het bepaalde in de leden 1 tot en met 3 wordt, naast de overige van belang zijnde omstandigheden, rekening gehouden met de mate, waarin de opdrachtgever door de gevolgen van de bevoegdheidsoverschrijding is gebaat.

Artikel 15 Aansprakelijkheid van de architect voor overschrijding van de bouwkosten

1

Blijkt het ontwerp van de architect niet te kunnen worden uitgevoerd voor ten naaste bij de tussen partijen schriftelijk overeengekomen bouwkosten en kan dit de architect worden verweten, dan is de archi-

tect slechts gehouden zijn ontwerp te herzien zonder berekening van extra advieskosten.

2

Bij de beoordeling of het ontwerp van de architect voor ten naaste bij de overeengekomen bouwkosten kan worden uitgevoerd, worden, naast de overige van belang zijnde omstandigheden, betrokken de prijsontwikkelingen op de bouwmarkt, alsmede de tijd die is verstreken tussen het moment waarop de bouwkosten tussen partijen zijn overeengekomen en het moment waarop de werkelijk te maken bouwkosten zijn vastgesteld.

Artikel 16 Aansprakelijkheid van de architect voor derden

1

Worden op verlangen van de opdrachtgever bepaalde onderdelen van de opdracht door derden vervuld, dan is de architect voor deze onderdelen niet verantwoordelijk.

2

De architect is niet aansprakelijk voor de schade door deze geleden als gevolg van handelen of nalaten van aannemers, andere uitvoerende partijen of leveranciers in strijd met het tussen hen en de opdrachtgever gesloten uitvoeringscontract, de verdere voorwaarden of de orders en aanwijzingen van de directie, behoudens de aansprakelijkheid van de architect voor het voeren van de directie tijdens de uitvoering.

Artikel 17 Bevoegdheid tot het beperken van de schade

De architect is bevoegd om in goed overleg met de opdrachtgever voor eigen rekening fouten, waarvoor hij aansprakelijk is, te herstellen of de uit die fouten voortvloeiende schade te beperken of op te heffen.

Artikel 18 Omvang van de schadevergoeding

1

Bij volledige opdrachten voor een bouwproject is de door de architect te vergoeden schade per opdracht steeds beperkt tot een bedrag van acht en zestig duizend en zeven en zestig euro, of, indien het honorarium van de architect hoger is dan acht en zestig duizend en zeven en zestig euro, tot een bedrag gelijk aan het honorarium van de architect met een maximum van zeshonderd en tachtig duizend zeshonderd en zeventig euro.

2

Bij andere opdrachten dan een volledige opdracht voor een bouwproject is de door de architect te vergoeden schade per opdracht steeds beperkt tot een bedrag gelijk aan het honorarium van de architect met een maximum van zeshonderd en tachtig duizend zeshonderd en zeventig euro.

3

Indien onverkorte toepassing van de bepalingen omtrent de aansprakelijkheid van de architect, gelet op alle van belang zijnde omstandigheden, tot onredelijke gevolgen zou leiden, kan de door de architect verschuldigde schadevergoeding worden gematigd.

4

Voor lezing van dit artikel wordt onder een volledige opdracht voor een bouwproject verstaan: de opdracht, waarbij aan de architect de standaardwerkzaamheden voor alle in hoofdstuk 12 voor het desbetreffende bouwproject genoemde fasen, alsmede het houden van toezicht als bedoeld in de leden 1 of 2 van artikel 51 zijn opgedragen.

5

Voor de lezing van dit artikel wordt onder het honorarium van de architect verstaan: het bedrag aan honorarium – waartoe noch de vergoeding van kosten, noch de vergoeding van opzichterskosten wordt

gerekend – dat de opdrachtgever bij een juiste vervulling van de opdracht aan de architect verschuldigd zou zijn geweest.

Artikel 19 Aansprakelijkheidsduur

1

Elke aansprakelijkheid van de architect vervalt door het verloop van vijf jaar vanaf de dag waarop de opdracht door voltooiing of opzegging is geëindigd.

Elke rechtsvordering, welke na verloop van vijf jaar na het eindigen van de opdracht aanhangig wordt gemaakt, is niet-ontvankelijk.

2

Voor de toepassing van het bepaalde in lid 1 wordt als de dag waarop de opdracht is geëindigd, aangemerkt de dag waarop de architect de in de opdracht genoemde werkzaamheden heeft voltooid, dan wel de dag waarop de opdracht volgens het bepaalde in artikel 31 is – of wordt geacht te zijn – opgezegd.

3

Tenzij uit het bepaalde in lid 2 een eerdere dag volgt, wordt voor de toepassing van het bepaalde in lid 1 in elk geval als de dag waarop de opdracht is geëindigd, aangemerkt de dag waarop de architect de einddeclaratie terzake van de opdracht heeft verzonden, of, indien de opdracht betrekking heeft op een bouwproject, de dag waarop het bouwproject is – of wordt geacht te zijn – opgeleverd.

Artikel 20 Vrijwaring bij verzekering

Indien de opdrachtgever enig aan de opdracht verbonden risico heeft verzekerd of anderszins aan derden heeft overgedragen, is hij gehouden de architect van aansprakelijkheid terzake van dit risico te vrijwaren, bij gebreke waarvan deze aansprakelijkheid van de architect vervalt.

Artikel 21 Aansprakelijkheid van de architect voor het overige

Voor andere dan de in de artikelen 13 en 14 bedoelde schaden, die de opdrachtgever terzake van de opdracht mocht lijden, is de architect niet aansprakelijk.

Hoofdstuk 6

Bijzonder verloop en opzegging van de opdracht

Artikel 22 Vertraging van de opdracht

1

Wordt de vervulling van de opdracht vertraagd of onderbroken door omstandigheden die de architect niet kunnen worden toegerekend, dan is de opdrachtgever verplicht de extra kosten te vergoeden die voor de architect uit deze vertraging of onderbreking voortvloeien, waaronder begrepen de gemaakte en nog te maken kosten, die voortvloeien uit verplichtingen die de architect met het oog op de tijdige vervulling van de opdracht reeds is aangegaan.

De architect is verplicht de extra kosten ten gevolge van de vertraging of onderbreking zoveel mogelijk te beperken.

2

Is de in lid 1 bedoelde vertraging of onderbreking, gelet op alle van belang zijnde omstandigheden, van ongewoon lange duur of dreigt de architect daarvan onevenredig nadeel te lijden, dan heeft de architect het recht de opdracht op deze grond op te zeggen.

Artikel 23 Opzegging door één der partijen

Partijen hebben ieder het recht de opdracht op te zeggen.

Artikel 24 Overmacht

1

Mag verdere vervulling van de opdracht ten gevolge van overmacht van één der partijen in redelijkheid niet van haar gevergd worden, dan heeft die partij het recht de opdracht op deze grond op te zeggen.

2

Onder overmacht is mede begrepen het geval, dat de opdrachtgever door onvoorziene feiten of omstandigheden, die hem niet kunnen worden toegerekend, elk redelijk belang bij de verdere vervulling van de opdracht heeft verloren.

3

Onder overmacht is mede begrepen het geval, dat de architect door een storing van zijn geestelijke of lichamelijke vermogens de opdracht niet meer naar behoren kan vervullen.

Artikel 25 Overlijden van één der partijen

1

Overlijdt de opdrachtgever, dan is de overeenkomst niet uit dien hoofde geëindigd.

2

Overlijdt de architect, dan hebben zowel zijn erfgenamen of rechtverkrijgenden als de opdrachtgever het recht de opdracht op deze grond op te zeggen.

3

De erfgenamen of rechtverkrijgenden van de overleden partij wijzen op verlangen van de wederpartij binnen een redelijke termijn één van hen of een derde aan om hen in alle opzichten te vertegenwoordigen.

Bij gebreke van een dergelijke aanwijzing heeft de wederpartij het recht de opdracht op deze grond op te zeggen.

Artikel 26 Onvermogen en curatele van één der partijen

1

Indien één der partijen in staat van faillissement wordt verklaard, surseance van betaling heeft verkregen of onder curatele wordt gesteld, heeft haar wederpartij het recht de opdracht op deze grond op te zeggen.

2

De wederpartij heeft in deze gevallen evenwel het recht de wettelijke vertegenwoordiger van de in lid 1 bedoelde partij te sommeren binnen een redelijke termijn te verklaren, of hij bereid is de opdracht voort te zetten onder zodanige genoegzame zekerheidsstelling als de wederpartij blijkens de sommatie verlangt.

Verklaart de wettelijke vertegenwoordiger zich bereid de opdracht voort te zetten, dan is hij verplicht bij die verklaring de verlangde zekerheid te stellen.

3

Blijft de in lid 2 bedoelde verklaring uit, of wordt de verlangde zekerheid niet gesteld, dan heeft de wederpartij het recht de opdracht op deze grond op te zeggen.

Artikel 27 Wijziging rechts- of samenwerkingsvorm

1

Is één der partijen een rechtspersoon, dan verkrijgt haar wederpartij door het besluit tot ontbinding van de rechtspersoon of doordat de

genoemde partij haar rechtspersoonlijkheid verliest, het recht de opdracht op deze grond op te zeggen.

2

Is één der partijen een vennootschap onder firma, dan verkrijgt de wederpartij door het besluit tot ontbinding van de vennootschap het recht de opdracht op deze grond op te zeggen.

3

Heeft de architect of de opdrachtgever zich in een maatschap verbonden en wordt deze maatschap ontbonden, dan verkrijgt de wederpartij het recht de opdracht op deze grond op te zeggen.

4

Heeft de opdrachtgever bedongen dat de vervulling van de opdracht in het bijzonder wordt toevertrouwd aan een bepaalde persoon en doen zich te diens aanzien de omstandigheden voor als bedoeld in de artikelen 24 lid 3 of 25 lid 2, dan heeft elke partij – mits na behoorlijk overleg – het recht de opdracht op die grond op te zeggen, voor zover aan deze omstandigheden, gelet op de aard van de opdracht en het stadium waarin deze verkeert, alsmede gelet op de wijze waarop de architect de opdracht verder wenst te vervullen, een redelijk belang om op te zeggen kan worden ontleend.

Artikel 28 Verwijtbaar tekortschieten in de nakoming van de overeenkomst

1

Schiet één der partijen verwijtbaar tekort in de nakoming van de tussen partijen gesloten overeenkomst, dan heeft de wederpartij – onverminderd het bepaalde in hoofdstuk 5 – het recht de opdracht op deze grond op te zeggen.

2

Voor de lezing van lid 1 wordt onder een verwijtbaar tekortschieten in de nakoming van de overeenkomst verstaan: een tekortschieten, dat een goed en zorgvuldig architect of opdrachtgever onder de desbetreffende omstandigheden, met inachtneming van normale oplettendheid – en waar het de architect betreft: bij een normale wijze van vakuitoefening – behoort te vermijden.

Artikel 29 Onuitvoerbaarheid van het ontwerp

Blijkt te eniger tijd dat het ontwerp dat de architect bij de vervulling van de opdracht voor een bouwproject tot stand heeft gebracht, niet uitvoerbaar is en dit de architect toegerekend kan worden, dan heeft de opdrachtgever het recht de opdracht op deze grond op te zeggen.

Artikel 30 Laakbare handelingen of gedragingen

Kan door handelingen of gedragingen van één der partijen in redelijkheid niet van haar wederpartij gevegd worden, dat deze de overeenkomst verder nakomt, dan heeft de wederpartij het recht de opdracht op deze grond op te zeggen.

Artikel 31 Opzegging en ontbinding van de opdracht

1

De opdracht wordt opgezegd door een aan de wederpartij gerichte, schriftelijke mededeling van de partij die de opdracht opzegt. Deze mededeling is van onwaarde, indien zij niet de gronden van de opzegging bevat.

2

De opdracht wordt geacht te zijn opgezegd vanaf de dag, waarop de in lid 1 bedoelde mededeling de wederpartij heeft – of wordt geacht te hebben – bereikt, tenzij een andere datum uit de mededeling blijkt.

3

Buiten de in deze SR 1997 geregelde opzeggingsgronden en de daaraan verbonden rechtsgevolgen is ontbinding van de tussen partijen gesloten overeenkomst uitgesloten, tenzij de opdrachtgever een natuurlijk persoon is, die niet handelt in de uitoefening van een beroep of bedrijf.

4

Is de opdrachtgever op grond van het bepaalde in lid 3 gerechtigd de opdracht te ontbinden, dan is, met uitzondering van de aan de ontbinding verbonden rechtsgevolgen, het in deze SR 1997 bepaalde omtrent de opzegging van de opdracht op de ontbinding van de opdracht van overeenkomstige toepassing.

Hoofdstuk 7

Gevolgen van de opzegging van de opdracht

Artikel 32 Algemene verplichtingen van partijen na opzegging van de opdracht

Na de opzegging van de opdracht is ieder der partijen verplicht al datgene te doen, na te laten en te gedogen wat met het oog op de redelijke belangen van haar wederpartij van haar gevegd mag worden, onverminderd het bepaalde omtrent de auteursrechten van de architect.

Artikel 33 Betalingsverplichtingen na opzegging van de opdracht

1

Heeft de opdrachtgever de opdracht opgezegd op grond van het bepaalde in artikel 23, of heeft de architect de opdracht opgezegd op grond van het bepaalde in artikel 28 of 30, dan is de opdrachtgever verplicht op declaratie van de architect te betalen:

- a 115 % van het honorarium, berekend naar de stand van de werkzaamheden ten tijde van de opzegging;
- b de vergoeding van de kosten, de opzichterskosten daaronder begrepen, die de architect ten tijde van de opzegging bij de vervulling van de opdracht heeft gemaakt;
- c de vergoeding van alle gemaakte en nog te maken kosten, voortvloeiend uit verplichtingen die de architect ten tijde van de opzegging reeds is aangegaan met het oog op de verdere vervulling van de opdracht.

2

Heeft de opdrachtgever de opdracht opgezegd op grond van het bepaalde in artikel 30, of heeft de architect de opdracht opgezegd op grond van het bepaalde in artikel 23, dan is de opdrachtgever, voor zover de door de architect verrichte werkzaamheden voor hem van nut zijn, verplicht op declaratie van de architect te betalen:

- a 85 % van het honorarium, berekend naar de stand van de werkzaamheden ten tijde van de opzegging;
- b de vergoeding van de kosten, de opzichterskosten daaronder begrepen, die de architect ten tijde van de opzegging bij de vervulling van de opdracht heeft gemaakt.

3

Heeft de opdrachtgever de opdracht opgezegd op grond van het bepaalde in artikel 28, dan is de opdrachtgever, voor zover de door de architect verrichte werkzaamheden voor hem van nut zijn, verplicht op declaratie van de architect te betalen:

- a het honorarium, berekend naar de stand van de werkzaamheden ten tijde van de opzegging;
- b de vergoeding van de kosten, de opzichterskosten daaronder begrepen, die de architect ten tijde van de opzegging bij de vervulling van de opdracht heeft gemaakt.

4

Is de opdracht opgezegd op grond van het bepaalde in de artikelen 22 of het bepaalde in de artikelen 24 tot en met 27, dan is de opdrachtgever verplicht op declaratie van de architect te betalen:

- a het honorarium, berekend naar de stand van de werkzaamheden ten tijde van de opzegging;
- b de vergoeding van de kosten, de opzichterskosten daaronder begrepen, die de architect ten tijde van de opzegging bij de vervulling van de opdracht heeft gemaakt;
- c de vergoeding van alle gemaakte en nog te maken kosten, voortvloeiend uit verplichtingen die de architect ten tijde van de opzegging reeds is aangegaan met het oog op de verdere vervulling van de opdracht.

5

Tenzij zelfs het voorlopige ontwerp niet gemaakt had behoren te worden, is de opdrachtgever, indien hij de opdracht voor een bouwproject op grond van het bepaalde in artikel 29 heeft opgezegd, verplicht op declaratie van de architect te betalen:

- a het honorarium voor de fase van het voorlopig ontwerp, voor zover de architect met de werkzaamheden daarvoor was gevorderd,
- b de vergoeding van de kosten met betrekking tot het voorlopige ontwerp.

6

Voor de lezing van dit artikel wordt verstaan onder het honorarium, berekend naar de stand van de werkzaamheden ten tijde van de opzegging:

- a voor zover het de opdracht voor een bouwproject betreft die wordt gehonoreerd op grondslag van de bouwkosten: het honorarium voor de reeds voltooide fasen van de opdracht; het naar de stand van de werkzaamheden berekende deel van het honorarium voor de laatste, afgebroken fase,
- b voor zover de opdracht wordt gehonoreerd op grondslag van de bestede tijd:

het honorarium, berekend naar de tijd welke ten tijde van de opzegging aan de vervulling van de opdracht is besteed,

- c voor zover de opdracht wordt gehonoreerd door een vast bedrag: het gedeelte van het honorarium, berekend naar de stand van de werkzaamheden ten tijde van de opzegging,
- d voor zover de opdracht wordt gehonoreerd naar enige andere, tussen partijen overeengekomen maatstaf:

het honorarium, dat volgt uit overeenkomstige toepassing van het onder a tot en met c bepaalde.

7

Is de opdrachtgever een natuurlijk persoon die niet handelt in de uitoefening van een beroep of bedrijf, dan wordt in de plaats van de in dit artikel genoemde 115 % telkens gelezen: 100 %.

8

Waar nodig wordt voor de lezing van dit artikel in plaats van de opdrachtgever respectievelijk de architect gelezen:

de erfgenamen of rechtverkrijgenden van de opdrachtgever respectievelijk van de architect, of:

de wettelijke vertegenwoordiger van de opdrachtgever respectievelijk van de architect.

Artikel 34 Auteursrechten na opzegging van de opdracht

1

De opdrachtgever heeft het recht zonder tussenkomst of goedkeuring van de architect diens ontwerp uit te voeren indien:

- a de architect de opdracht heeft opgezegd op grond van het bepaalde in de artikelen 23 en 25 lid 2;
- b de opdrachtgever de opdracht heeft opgezegd op grond van het bepaalde in de artikelen 25 lid 3, 26 lid 3, 28 of 30.

2

Tenzij redelijke belangen van de architect zich daartegen verzetten, heeft de opdrachtgever, indien hij de opdracht heeft opgezegd op grond van het bepaalde in artikel 23 en ten tijde van de opzegging met de uitvoering van het bouwproject reeds een aanvang is gemaakt, het recht de uitvoering van het ontwerp in overleg met de architect voort te zetten, mits de opdrachtgever aan de architect een billijke vergoeding voor diens auteursrechten heeft betaald.

3

Het bepaalde in lid 2 is van overeenkomstige toepassing, indien de architect de opdracht heeft opgezegd op grond van het bepaalde in artikel 30.

4

Tenzij redelijke belangen van de architect zich daartegen verzetten, heeft de opdrachtgever, indien de architect de opdracht heeft opgezegd op grond van het bepaalde in artikel 24, het recht de uitvoering van het ontwerp in overleg met de architect voort te zetten, zonder dat hij aan de architect een vergoeding voor diens auteursrechten verschuldigd is.

5

Het bepaalde in lid 4 is van overeenkomstige toepassing, indien de opdrachtgever de opdracht heeft opgezegd op grond van het bepaalde in de artikelen 25 lid 2, 26 lid 1 of 27.

6

Voor zover het bepaalde in de leden 1 tot en met 5 daarop geen inbreuk maakt, blijft het auteursrecht van de architect overigens onverlet.

7

Waar nodig wordt voor de lezing van dit artikel in plaats van de opdrachtgever respectievelijk de architect gelezen:

de erfgenamen of rechtverkrijgenden van de opdrachtgever respectievelijk van de architect, of:

de wettelijke vertegenwoordiger van de opdrachtgever respectievelijk van de architect.

Hoofdstuk 8

Eigendoms- en auteursrechten en bewaarplicht van de architect

Artikel 35 Eigendomsrechten van de architect

Alle originelen van tekeningen, schetsen, bestekken, begrotingen, ramingen, rapporten, berekeningen, verslagen, contracten en andere bescheiden; modellen, computerbestanden en alle andere informatiedragers die de architect bij de vervulling van de opdracht heeft vervaardigd, blijven zijn eigendom, ongeacht of deze aan de opdrachtgever of aan derden ter beschikking zijn gesteld.

Artikel 36 Auteursrechten van de architect

1

De architect heeft, met uitsluiting van ieder ander, het recht van verwezenlijking, openbaarmaking en verveelvoudiging van zijn ontwerpen, tekeningen, schetsen, foto's en alle andere afbeeldingen van zijn ontwerp, van maquettes en modellen alsmede van alle andere voorwerpen of informatiedragers, die van zijn ontwerp een afbeelding of voorstelling vormen, of die zijn bedoeld in de Auteurswet 1912 of in de Beneluxwet inzake tekeningen en modellen, zulks ongeacht of deze aan de opdrachtgever of aan derden ter beschikking zijn gesteld.

2

Het is de opdrachtgever niet toegestaan de uitvoering van een ontwerp van de architect te herhalen – evenmin indien het slechts een deel van een ontwerp van de architect betreft – zonder de uitdrukkelijke, schriftelijke toestemming van de architect.

Aan zijn toestemming kan de architect voorwaarden verbinden, het betalen van een geldelijke vergoeding daaronder begrepen.

Artikel 37 Auteursrechten bij de uitvoering van het ontwerp

1

De opdrachtgever is in alle gevallen verplicht het bouwproject overeenkomstig het ontwerp en de bedoelingen van de architect uit te [laten] voeren en wijkt daarvan niet af dan in overleg met de architect. De opdrachtgever stelt de architect in de gelegenheid zich ervan te vergewissen dat de uitvoering van het bouwproject geschiedt in overeenstemming met zijn ontwerp en bedoelingen.

2

Zijn partijen overeengekomen dat de directie tijdens de uitvoering niet door de architect wordt gevoerd, dan raadpleegt de opdrachtgever de architect omtrent diens bedoelingen in al die gevallen dat bij de uitvoering van het bouwproject wordt geraakt aan de esthetische waarde van het ontwerp.

3

De werkzaamheden van de architect in verband met het in lid 1 bedoelde overleg of de in lid 2 bedoelde raadpleging behoren niet tot de standaardwerkzaamheden voor een bouwproject en indien partijen daaromtrent niet zijn overeengekomen, is de opdrachtgever in voorkomende gevallen afzonderlijk advieskosten aan de architect verschuldigd, die in onderling overleg tussen de opdrachtgever en de architect worden vastgesteld.

Artikel 38 Recht van herhaling van het ontwerp

De architect heeft het recht zijn ontwerp bij herhaling uit te [laten] voeren, voor zover redelijke belangen van een eerdere opdrachtgever zich niet daartegen verzetten en niet dan nadat de architect met de eerdere opdrachtgever overleg heeft gepleegd, of, indien deze niet voor overleg openstaat, niet dan nadat de architect hem op de hoogte heeft gesteld.

Artikel 39 Wijzigingen aan het bouwproject

De architect naar wiens ontwerp een bouwproject tot stand is gekomen heeft het recht zich te verzetten tegen elke wijziging aan dat bouwproject, tenzij deze wijziging van zodanige aard is dat het verzet in strijd zou zijn met de redelijkheid en billijkheid.

Ook voor het overige is het bepaalde in artikel 25 van de Auteurswet 1912 van toepassing.

Artikel 40 Recht van naamteken

De architect heeft het recht een naar zijn ontwerp uitgevoerd bouwproject te voorzien van zijn naam of naamteken, mits daardoor geen afbreuk wordt gedaan aan het uiterlijk of aan het gebruik van het bouwproject.

Artikel 41 Recht van afbeelding

De architect heeft het recht van het uitwendige en inwendige van een naar zijn ontwerp verwezenlijkt bouwproject foto's of andere afbeeldingen te maken en deze te verveelvoudigen en openbaar te maken, doch hij behoeft de toestemming van de opdrachtgever voor het openbaar maken van foto's of andere afbeeldingen die het inwendige van het bouwproject tonen na de ingebruikneming.

Artikel 42 Bewaarplicht van de architect

1

De architect bewaart de gegevens die op de opdracht betrekking hebben en waarvan het belang, mede gelet op de aard van de opdracht en de overige omstandigheden, zulks kennelijk vordert op een door hem te bepalen wijze gedurende een periode van tien jaren vanaf de dag, waarop de opdracht is geëindigd.

2

Het bepaalde in de leden 2 en 3 van artikel 19 is van overeenkomstige toepassing.

3

Desgewenst stelt de architect, tegen vergoeding van de kosten, duplicaten van de door hem terzake van de opdracht bewaarde gegevens ter beschikking van de opdrachtgever.

4

De architect is van de in lid 1 bedoelde bewaarplicht ontheven, indien hij de door hem bewaarde gegevens aan de opdrachtgever aanbiedt en deze desgewenst aan de opdrachtgever overdraagt.

Hoofdstuk 9**Toepasselijk recht, geschillen en SR 1997****Artikel 43 Toepasselijk recht**

Nederlands Recht is van toepassing op de opdracht en de overeenkomsten die daarvan een uitvloeisel mochten zijn.

Artikel 44 Geschillen

1

Alle geschillen – daaronder mede begrepen die, welke slechts door één der partijen als zodanig worden beschouwd – die tussen de opdrachtgever en de architect of hun rechtsopvolgers of rechtverkrijgenden ontstaan naar aanleiding van de opdracht, dan wel van overeenkomsten die daarvan een uitvloeisel zijn, worden, met uitsluiting van de gewone rechter, beslecht door arbitrage overeenkomstig het Arbitragereglement van de Stichting Arbitrage Instituut Bouwkunst*, zoals dat luidt drie maanden voor de dag waarop de opdracht tot stand komt.

2

Indien bij een in kracht van gewijsde gegaan rechterlijk vonnis een uitspraak van het scheidsgerecht geheel of gedeeltelijk nietig wordt verklaard, heeft ieder der partijen het recht het geschil, voor zover het dientengevolge onbeslist is gebleven, opnieuw overeenkomstig dit artikel te doen beslechten.

* Het arbitragereglement is verkrijgbaar bij het secretariaat van Stichting Arbitrage Instituut Bouwkunst, telefoon 050 599 79 00.

De vordering vervalt, indien zij bij de in lid 1 genoemde Stichting aanhangig wordt gemaakt later dan drie maanden na het in kracht van gewijsde gaan van het rechterlijk vonnis. Degene die als scheidsmann of secretaris aan de nietig verklaarde uitspraak heeft medegewerkt, zal aan de nieuwe behandeling niet mogen medewerken.

Artikel 45 SR1997

1

Deze Standaardvoorwaarden 1997 Rechtsverhouding opdrachtgever-architect, welke verkort worden aangehaald als 'SR1997', zijn op 12 december 1996 vastgesteld door de Algemene Ledenvergadering van de Koninklijke Maatschappij tot Bevordering der Bouwkunst Bond van Nederlandse Architecten BNA en zij zijn gedeponneerd ter griffie van de Arrondissementsrechtbank te Amsterdam onder nummer 230/1996. *

2

Deze Standaardvoorwaarden 1997 Rechtsverhouding opdrachtgever-architect zijn van kracht met ingang van 1 januari 1997 en uitsluitend van toepassing op opdrachten die op of na deze datum tot stand komen.

*

Deze regelen zijn voor BNI-leden van toepassing verklaard in de ledenvergadering van 23 november 1996.

Hoofdstuk 10

Werkzaamheden van de architect

Artikel 46 Onderscheiding werkzaamheden van de architect

1

De werkzaamheden van de architect kunnen bestaan uit:

- a werkzaamheden voor een bouwproject;
- b overige advieswerkzaamheden.

2

De werkzaamheden voor een bouwproject worden, ten behoeve van de honorering op grondslag van de bouwkosten, onderscheiden in:

- a standaardwerkzaamheden;
- b andere werkzaamheden.

3

Tot de standaardwerkzaamheden worden uitsluitend gerekend de als zodanig op de controlelijsten voor het desbetreffende bouwproject in de bijlagen H, I of J aangeduide werkzaamheden.

Hoofdstuk 11

Algemene bepalingen omtrent de opdracht voor een bouwproject

Artikel 47 Fasen van de opdracht voor een bouwproject

1

De opdracht voor een bouwproject omvat alle, in hoofdstuk 12 voor het desbetreffende bouwproject genoemde fasen, tenzij partijen anders zijn overeengekomen.

2

De architect vangt eerst aan met een volgende fase nadat de opdrachtgever daartoe zijn toestemming heeft verleend.

3

In de toestemming van de opdrachtgever tot het aanvangen met een bepaalde fase wordt de goedkeuring van de voorafgaande fasen geacht te zijn begrepen, behalve voor zover de opdrachtgever zijn goedkeuring aan onderdelen van het ontwerp uitdrukkelijk heeft onthouden.

4

Wordt bij de vervulling van de opdracht een fase overgeslagen, dan wordt deze overgeslagen fase geacht deel uit te maken van de volgende, opgedragen fase, tenzij partijen anders zijn overeengekomen.

Artikel 48 Vergunningen en beschikkingen

1

De architect houdt bij de vervulling van de opdracht voor een bouwproject rekening met de eisen en voorwaarden die voortvloeien uit de bijzondere publiek- en privaatrechtelijke voorschriften, voor zover deze voorschriften betrekking hebben op het slopen, oprichten of verbouwen van het bouwproject, een en ander onverminderd het bepaalde in artikel 11 lid 4.

2

Voorafgaand aan de totstandkoming van de opdracht voor een bouwproject stelt de opdrachtgever vast, welke overige vergunningen of [overheids]beschikkingen naast de gemeentelijke bouwvergunning nodig of wenselijk zijn in verband met de bestemming, het gebruik, de financiering of subsidiëring van het bouwproject.

Voorts stelt de opdrachtgever in overleg met de architect vast met welke van de daaruit voortvloeiende eisen en voorwaarden de architect bij het slopen, oprichten of verbouwen van het bouwproject rekening dient te houden.

3

Bij de opdracht voor een bouwproject omvatten de verplichtingen van de architect mede het desgewenst aan de opdrachtgever verstrekken van technische en financiële gegevens ten behoeve van het aanvragen van overige vergunningen en [overheids]beschikkingen, voor zover de architect door de vervulling van de opdracht over deze gegevens de beschikking heeft verkregen, onverlet de aanspraak van de architect op vergoeding van de daarmee gemoede kosten.

4

De werkzaamheden, die de architect met betrekking tot de in lid 2 bedoelde vergunningen of [overheids]beschikkingen verricht, behoren niet tot de standaardwerkzaamheden voor een bouwproject en indien partijen daaromtrent niet zijn overeengekomen, is de opdrachtgever in voorkomende gevallen afzonderlijk advieskosten aan de architect verschuldigd, die in onderling overleg tussen de opdrachtgever en de architect worden vastgesteld.

Artikel 49 Bouwkundige inpassing in het architectonisch ontwerp

1

De verplichtingen van de architect bij de opdracht voor een bouwproject omvatten mede het opnemen en inpassen in het architectonisch ontwerp van de adviezen van de door de opdrachtgever bij het bouwproject betrokken adviseur[s], alsmede het bevorderen van een goede voortgang bij de vervulling van de opdracht en het tijdig op de hoogte houden van de opdrachtgever dienaangaande.

2

Indien het bepaalde in lid 1 aanzienlijk meer dan de normale werkzaamheden voor de architect meebrengt, behoren deze meerdere werkzaamheden niet tot de standaardwerkzaamheden voor een bouwproject en indien partijen daaromtrent niet zijn overeengekomen, is de opdrachtgever in voorkomende gevallen afzonderlijk advieskosten aan de architect verschuldigd, die in onderling overleg tussen de opdrachtgever en de architect worden vastgesteld.

Artikel 50 Bevoegdheden van de architect bij het voeren van de directie

1

Tijdens het voeren van de directie is de architect bevoegd tot wijzigen van het bestek en tot het opdragen van leveringen en van werkzaamheden die afwijken van de bepalingen van het bestek, mits het saldo van de totale kosten van deze wijzigingen en opdrachten niet hoger is dan een tussen partijen vooraf overeengekomen bedrag dan wel een percentage van de aannemingssom, of, bij gebreke daarvan, een bedrag gelijk aan 2% van de aannemingssom.

2

De architect is bij het voeren van de directie bevoegd tot het treffen van een onmiddellijke voorziening waaromtrent de architect, gelet op de overige van belang zijnde omstandigheden, de opdrachtgever niet, of niet tijdig heeft kunnen raadplegen.

3

De architect doet bestedingen ten laste van stelposten in overleg met de opdrachtgever.

Artikel 51 Toezicht

1
Voor zover de behoorlijke vervulling van de opdracht voor een bouwproject dit vereist, laat de architect zich tijdens de directievoering voor het houden van toezicht bijstaan door één of meer in zijn dienst staande of genomen opzichters[s].

Omtrent de vergoeding van de daarmede gemoeide opzichterskosten komen partijen overeen volgens het bepaalde in artikel 59.

2
Vereist de behoorlijke vervulling van de opdracht voor een bouwproject niet de aanstelling van een opzichter, maar is het houden van toezicht niettemin geboden, dan wordt dit toezicht door de architect of het in zijn dienst staande personeel gehouden.

Omtrent de advieskosten voor het houden van dit toezicht komen partijen overeen als in de artikelen 57 en 58 is bepaald ten aanzien van 'andere werkzaamheden voor een bouwproject'.

3
Wenst de opdrachtgever andere dan de in de leden 1 en 2 bedoelde personen met het houden van toezicht te belasten, dan gaat hij daartoe niet over dan in overleg met de architect.

De opdrachtgever draagt degene, die door hem met het toezicht wordt belast op, zijn taak te vervullen onder gezag van de architect en ook overigens naar diens orders en aanwijzingen.

Hoofdstuk 12**Fasen en werkzaamheden bij de opdracht voor een bouwproject****Artikel 52 Fasen en werkzaamheden voor een bouwproject**

De opdracht voor een bouwproject omvat de navolgende fasen met de daarbij genoemde werkzaamheden en resultaten

1 Voorlopig ontwerp

De werkzaamheden voor de fase voorlopig ontwerp omvatten het ontwikkelen van een globale voorstelling van het bouwproject voor wat betreft de situering, de architectonische verschijningsvorm, de hoofdingeling, de structurele en constructieve opzet en de financiële aspecten, met als resultaat:

- a een ruimtelijke en architectonische voorstelling van het bouwproject;
- b toetsing en inpassing door middel van ruimtelijke reservering voor de constructies en W-/E- installaties;
- c een voorlopige raming van de bouwkosten;
- d een globaal inzicht in de opbouw van de investeringskosten.

2 Definitief ontwerp

De werkzaamheden voor de fase definitief ontwerp omvatten het vastleggen van het bouwproject voor wat betreft de verschijningsvorm, de interne en externe structuur, constructieve opbouw en de financiële aspecten en het verkrijgen van een beeld per element voor wat betreft opbouw, materiaal en afmetingen en het verkrijgen van een compleet beeld per ruimte, met als resultaat:

- a de ruimtelijke en architectonische bepaling van het bouwproject;
- b de bouwkundige integratie van de constructies en W-/E- installaties;

- c de materialisering en dimensionering van het bouwkundig werk en principe-detaillering voor zover nodig voor de architectonische bepaling;

- d een raming van de bouwkosten in basis-elementen.

3 Bouwvoorbereiding

De werkzaamheden voor de fase bouwvoorbereiding omvatten naast het uit naam van de opdrachtgever aanvragen van de bouwvergunning nadat de architect over de daartoe benodigde gegevens kan beschikken en naast het voeren van de voor die aanvraag benodigde besprekingen, het nauwkeurig vastleggen van het bouwproject op een zodanige wijze dat het uitvoeringscontract kan worden gesloten en dat kan worden voldaan aan de daaruit voortvloeiende verplichtingen ten aanzien van de gegevensverstrekking bij de aanvang van het werk, met als resultaat:

- a het bestek, waarin opgenomen de administratieve en technische bepalingen, de bouwvoorbereidingstekeningen, alsmede een specificatie van ruimtedelen en bouwdeelen en de definitieve keuzen voor materiaalgebruik, afwerking, detaillering en kleurgebruik;

- b een begroting van de kosten voor de bouwkundige werken in sub-elementen ter toetsing aan de in lid 2 bedoelde raming, welke begroting met de door de eventuele adviseurs verstrekte begrotingen wordt aangevuld tot een begroting van de bouwkosten.

4 Prijs- en contractvorming

De werkzaamheden voor de fase prijs- en contractvorming omvatten het ten behoeve van het te sluiten uitvoeringscontract verkrijgen van een gestructureerde en afdoende prijsaanbieding voor de uitvoering van het bouwproject, door middel van:

- a het doen van een gemotiveerd voorstel omtrent de wijze, waarop prijsaanbiedingen zullen worden ingewonnen en, zonodig, omtrent de uit te nodigen aannemer[s];

- b het verkrijgbaar stellen van het bestek met de bijbehorende staten en tekeningen;

- c het geven van inlichtingen en/of het houden van aanwijzingen en het opmaken van de nota's respectievelijk de processen-verbaal daarvan;

- d het, zonodig, voeren van prijsoverleg met de aannemer.

5 Uitvoering en oplevering

De werkzaamheden voor de fase uitvoering en oplevering omvatten naast het tijdig ter beschikking stellen van de bouwuitvoeringstekeningen, het erop toezien dat het werk wordt uitgevoerd naar de eisen van het gesloten uitvoeringscontract en het vaststellen of het werk kan worden goedgekeurd, een en ander door middel van:

- a het voeren van directie, zijnde het vertegenwoordigen van de opdrachtgever in alle zaken de uitvoering van het bouwproject betreffende, voor zover het tussen de opdrachtgever en de aannemer gesloten uitvoeringscontract zich daartegen niet verzet en partijen niet anders zijn overeengekomen;

- b het opnemen van het werk en het vaststellen van het proces-verbaal van oplevering;

- c het, zonodig, opnemen van het werk na de onderhoudsperiode en het vaststellen van het proces-verbaal daarvan.

Artikel 53 Fasen en werkzaamheden bij een restauratieproject

Betreft het bouwproject de restauratie van een beschermd monument

der bouwkunst, dan wordt in de plaats van de leden 1 en 2 van artikel 52 gelezen:

1

Voorlopig ontwerp

De werkzaamheden voor de fase voorlopig ontwerp omvatten het ontwikkelen van een globaal restauratieplan voor wat betreft de architectonische verschijningsvorm na restauratie, de uit te voeren ingrepen, de structurele en constructieve opzet, alsmede de financiële aspecten met als resultaat:

- a een bouw- en gebruikstechnische inventarisatie van het te restaureren bouwproject;
- b voor zover nodig, een ruimtelijke en architectonische voorstelling en gebruiksaanpassing van het te restaureren bouwproject;
- c voor zover nodig, een toetsing en inpassing door middel van ruimtelijke reservering voor de constructies en de W-/E-installaties;
- d een voorlopige raming van de bouwkosten voor de restauratie, andere kosten en de kosten voor aanpassingen voor eigentijds gebruik;
- e de beginselaanvraag Monumentenvergunning.

2

Definitief ontwerp

De werkzaamheden voor de fase definitief ontwerp omvatten naast het uit naam van de opdrachtgever aanvragen van de Monumentenvergunning nadat de daartoe benodigde gegevens zijn verkregen en naast het voeren van de voor die aanvraag benodigde besprekingen, het vastleggen van het restauratieplan voor wat betreft de architectonische verschijningsvorm en constructieve opbouw na restauratie, de interne en externe structuur, materiaal en afmetingen, de financiële aspecten, alsmede het verkrijgen van een compleet beeld per ruimte met als resultaat:

- a bouw- en gebruikstechnische bepaling van het bouwproject;
- b voor zover nodig, een ruimtelijke en architectonische bepaling van het bouwproject;
- c voor zover nodig, een bouwkundige integratie van de constructie en de W-/E-installaties;
- d materialisering en dimensionering van de restauratie en principe-detaillering voor zover nodig voor de architectonische bepaling;
- e begroting van de bouwkosten [in elementen] voor de restauratie, andere kosten en de kosten voor aanpassing voor eigentijds gebruik.

Artikel 54 Fasen en werkzaamheden bij een interieurproject

Betreft het bouwproject een interieurproject, dan wordt in de plaats van de leden 1, 2 en 3 van artikel 52 gelezen:

1

Voorlopig ontwerp

De werkzaamheden voor de fase voorlopig ontwerp omvatten het ontwikkelen van een globale voorstelling van het interieurproject voor wat betreft de situering, architectonische verschijningsvorm, bestemming, gebruiksvoorzieningen en eigenschappen, alsmede de financiële aspecten, met als resultaat:

- a voor zover nodig, een bouw- en gebruikstechnische inventarisatie van het interieurproject;
- b een ruimtelijke en architectonische voorstelling van het interieurproject, waarin eigenschappen van omgeving en bestemming tot uitdrukking komen;
- c voor zover nodig, toetsing en inpassing door middel van ruimtelijke reservering voor constructies, installaties en inrichtingsmiddelen;
- d een voorlopige raming van kosten voor bouw en/of inrichting;

e voor zover nodig, een globaal inzicht in de opbouw van investeringskosten.

2

Definitief ontwerp

De werkzaamheden voor de fase definitief ontwerp omvatten het vastleggen van het interieurproject voor wat betreft de verschijningsvorm, de ruimtelijke organisatie, inrichtingsvoorzieningen en financiële aspecten en het verkrijgen van een beeld van het geheel en de onderdelen voor wat betreft functie, samenstelling, materiaal en dimensies, met als resultaat:

- a de bouw- en gebruikstechnische bepaling van het interieurproject;
- b de ruimtelijke en architectonische bepaling van het interieurproject;
- c de integratie van inrichtingsmiddelen en bouwkundige, constructieve en installatietechnische voorzieningen;
- d materialisering en dimensionering van het interieur, alsmede het specificeren van inrichtingsonderdelen en details voorzover bepalend voor de verschijningsvorm of voor vereiste eigenschappen;
- e een raming van de kosten in basis-elementen voor bouw en/of inrichting.

3

Bouwvoorbereiding

De werkzaamheden voor de fase bouwvoorbereiding omvatten naast het uit naam van de opdrachtgever aanvragen van de bouwvergunning nadat de architect over de daartoe benodigde gegevens kan beschikken en naast het voeren van de voor die aanvraag benodigde besprekingen, het nauw vastleggen van het bouwproject op een zodanige wijze dat het uitvoeringscontract kan worden gesloten en dat kan worden voldaan aan de daaruit voortvloeiende verplichtingen ten aanzien van de gegevensverstrekking bij de aanvang van het werk, met als resultaat:

- a de benodigde bestekken voor de bouwkundige voorzeleningen, respectievelijk vaste en/of losse inrichting, met de voor de prijs- en contractvorming benodigde tekeningen en overige specificaties;
- b een begroting van de kosten voor de bouwkundige voorzieningen, respectievelijk vaste en losse inrichting in relatie tot de besteksverdeling.

Hoofdstuk 13

Overige advieswerkzaamheden

Artikel 55 Overige advieswerkzaamheden

Tot overige advieswerkzaamheden worden onder meer gerekend:

1

alle werkzaamheden waarvan op de controlelijsten van de bijlagen F tot en met K is vermeld, dat deze door derden worden verricht;

2

werkzaamheden met betrekking tot stedenbouwkundige vraagstukken;

3

het geven van adviezen of verrichten van werkzaamheden ter zake van:

- a erfdienstbaarheden of verrichten van werkzaamheden en andere zakelijke rechten en het nagaan of deze voor de opdrachtgever van belang zijn,
- b het aanvragen van de voor de uitvoering van een bouwproject be-

nodigde – of wenselijk geachte – vergunningen of beschikkingen, voor zover deze niet behoren tot de in artikel 48 genoemde verplichtingen van de architect;

c administratiefrechtelijke procedures;

d de gevolgen van de ondercuratelestelling, het faillissement, de sur-séance van betaling of het overlijden van de aannemer;

e geschillen en de eventueel daaruit voortvloeiende rechtsgedingen, geschillen tussen de opdrachtgever en de architect daarvan uitgezonderd;

f de Wet Milieubeheer, Arbeidsomstandighedenwet, het Bouwprocesbesluit, de Energieprestatienormering en dergelijke;

g het maken van taxaties of andere bouwkundige rapporten.

Hoofdstuk 14

Algemene financiële bepalingen

Artikel 56 Advieskosten

1 De advieskosten kunnen omvatten:

- a het honorarium voor standaardwerkzaamheden voor een bouwproject;
- b het honorarium voor andere werkzaamheden voor een bouwproject;
- c het honorarium voor overige advieswerkzaamheden;
- d de vergoeding van kosten;
- e de vergoeding van opzichterskosten.

Artikel 57 Honorarium

1 Het honorarium voor standaardwerkzaamheden voor een bouwproject wordt naar keuze van partijen bepaald op één van de hieronder vermelde wijzen of een combinatie daarvan:

- a op grondslag van de bouwkosten, volgens de bepalingen van hoofdstuk 16;
- b op grondslag van de tijd, besteed aan de vervulling van de opdracht volgens de bepalingen van hoofdstuk 17;
- c door een, vooraf tussen partijen schriftelijk overeengekomen, vast bedrag volgens de bepalingen van hoofdstuk 18;
- d naar enige andere, tussen partijen overeengekomen maatstaf.

2 Het honorarium voor andere werkzaamheden voor een bouwproject en voor overige advieswerkzaamheden wordt naar keuze van partijen bepaald op één van de in lid 1 onder b, c of d vermelde wijzen of een combinatie daarvan.

3 Het in lid 1 onder c en d bedoelde honorarium wordt over de verschillende fasen van de opdracht verdeeld geacht volgens het bepaalde in artikel 75, tenzij partijen anders zijn overeengekomen.

Artikel 58 Vergoeding van kosten

1 De vergoeding van de kosten wordt naar keuze van partijen bepaald op één van de hieronder vermelde wijzen of een combinatie daarvan:

- a naar de werkelijke kosten die de architect en zijn personeel hebben gemaakt bij de vervulling van de opdracht;
- b door een vooraf tussen partijen schriftelijk overeengekomen percentage van het honorarium van de architect;
- c door een vooraf tussen partijen schriftelijk overeengekomen vast bedrag.

2 Is vergoeding van kosten overeengekomen volgens het bepaalde in lid 1 onder b of c dan:

- a wordt de vergoeding geacht uitsluitend betrekking te hebben op de in de opdracht vermelde kosten;
- b komen partijen nader overeen omtrent vergoeding van kosten die onvoorzien waren ten tijde van het aanvaarden van de opdracht, of, die de architect heeft gemaakt in verband met werkzaamheden die onvoorzien waren ten tijde van het aanvaarden van de opdracht.

3

Tot de werkelijke kosten, bedoeld in lid 1, worden onder andere gerekend:

- a de reis- en verblijfskosten die de architect of zijn personeel hebben gemaakt ten behoeve van de vervulling van de opdracht;
- b de kosten van het gebruik van voorzieningen voor telecommunicatie, die voor postverkeer daaronder begrepen;
- c de kosten van het verveelvoudigen van tekeningen, bestekken, staten, brieven en andere bescheiden, door middel van lichtdrukken, fotokopiëren, plotten, printen of anderszins;
- d kosten gemoeid met het maken van foto's, maquettes, perspectief- en andere presentatietekeningen, indien deze door de opdrachtgever of door overheidsinstanties worden verlangd;
- e kosten gemaakt bij de aanbesteding en aanwijzingen;
- f kosten gemaakt bij de aanvraag van de gemeentelijke bouwvergunning;
- g kosten bij het aangaan van contracten en het uitbrengen van deurwaardersexploiten gemaakt, legeskosten, vertaalkosten en dergelijke.

Artikel 59 Vergoeding van opzichterskosten

1 De vergoeding van opzichterskosten, bedoeld in artikel 51, wordt naar keuze van partijen bepaald op één van de hieronder vermelde wijzen of een combinatie daarvan:

- a naar de salariskosten, alsmede de reis- en verblijfskosten van de in dienst van de architect staande of genomen opzichter[s];
- b door een vooraf tussen partijen schriftelijk overeengekomen percentage van het honorarium van de architect;
- c door een vooraf tussen partijen schriftelijk overeengekomen vast bedrag.

2

De in lid 1 onder a bedoelde salariskosten worden bepaald naar de door de opzichter[s] aan het houden van toezicht bestede tijd en naar de bedoelde 'kale' uurtarieven, welke wegens administratie- en overige [personeels]kosten van de architect worden verhoogd met een toeslag van 10 %, of een ander tussen partijen overeengekomen percentage.

De 'kale' uurtarieven worden bepaald volgens de in de SAA aangegeven methode aan de hand van de CAO-salarissen van de betrokken opzichter[s].

3

De architect deelt de opdrachtgever tijdig mede, welke opzichter[s] met het te houden toezicht wordt [worden] belast en welke kosten daarmee zijn gemoeid.

4

Ondergaan de CAO-salarissen van de met het toezicht belaste opzichter[s] tijdens de vervulling van de opdracht een periodieke wijziging, dan wordt de tijd, welke die opzichter[s] na de ingangsdatum van deze periodieke wijziging aan het houden van toezicht besteedt [besteden], in rekening gebracht tegen het gewijzigde uurtarief.

5

De architect stelt de opdrachtgever tijdig op de hoogte van de in lid 4 bedoelde periodieke wijzigingen in de CAO-salarissen van de met het houden van toezicht belaste opzichter[s], de ingangsdatum van deze wijzigingen daaronder begrepen, alsmede van de gevolgen die deze wijzigingen hebben voor de opzichterskosten.

6
Is voor de vergoeding van de opzichterskosten een percentage van het honorarium van de architect of een vast bedrag overeengekomen, dan komen partijen schriftelijk overeen:
hetzij, gedurende welke periode van de uitvoeringsduur van het bouwproject toezicht wordt gehouden;
hetzij, het over de gehele uitvoeringsduur van het bouwproject aan het houden van toezicht te besteden tijd.

7
Op declaratie van de architect betaalt de opdrachtgever maandelijks een voorschot op de vergoeding van de opzichterskosten.

Artikel 60 Declaraties van de architect

1
De opdrachtgever betaalt op declaratie van de architect diens advieskosten.

2
De architect declareert zijn advieskosten in termijnen overeenkomstig het tussen partijen overeengekomen betalingsschema, of, bij gebreke daarvan, telkens over een periode van twee maanden naar de stand van de werkzaamheden.

3
De architect is gerechtigd zijn einddeclaratie te verzenden zodra hij de overeengekomen werkzaamheden terzake van de opdracht heeft voltooid, dan wel op de dag waarop de opdracht volgens het bepaalde in artikel 31 is – of wordt geacht te zijn – opgezegd.

4
De declaraties van de architect zijn gespecificeerd en worden op verzoek van de opdrachtgever van de nodige bewijsstukken voorzien.

Artikel 61 Omzetbelasting

In alle tussen partijen overeengekomen bedragen en in alle in deze SR1997 genoemde bedragen is de omzetbelasting niet begrepen. De opdrachtgever vergoedt de door de architect terzake van de opdracht verschuldigde omzetbelasting.

Artikel 62 Administratie van de architect

1
De administratie van de architect is zodanig ingericht, dat de te declareren advieskosten zijn vast te stellen aan de hand van de daartoe aan de administratie van de architect te ontleen gegevens.

2
De opdrachtgever is bevoegd voor zijn rekening de administratie van de architect aan een onderzoek door registeraccountants te laten onderwerpen, uitsluitend voor zover dit onderzoek ertoe strekt de juistheid vast te stellen van de advieskosten, welke de architect terzake van de opdracht heeft gedeclareerd.

Artikel 63 Wijzigingen van de kostenindex 'i' en van de uurtarieven

De periodieke wijzigingen van de in bijlage D bedoelde kostenindex 'i' en de wijziging en ingangsdatum van de externe uurtarieven worden vastgesteld en gepubliceerd door de Koninklijke Maatschappij tot Bevordering der Bouwkunst Bond van Nederlandse Architecten BNA. De architect stelt de opdrachtgever tijdig op de hoogte van de wijzigingen van de kostenindex 'i' en van de externe uurtarieven, de ingangsdatum van deze wijzigingen en van de gevolgen daarvan voor de advieskosten.

Artikel 64 Betalingstermijn, rentevergoeding en invorderingskosten

1
De opdrachtgever betaalt het gedeclareerde bedrag binnen één maand nadat de architect de desbetreffende declaratie heeft verzonden.

2
Indien de opdrachtgever de juistheid van een declaratie – of een onderdeel daarvan – betwist, is hij niettemin gehouden tot betaling van het onbetwiste gedeelte.

Blijkt alsnog, dat de opdrachtgever het betwiste gedeelte geheel of gedeeltelijk verschuldigd is, dan wordt de door de opdrachtgever verschuldigde rente berekend vanaf de dag waarop de betaling uiterlijk had moeten geschieden.

3
Verricht de opdrachtgever de ingevolge de overeenkomst verschuldigde betalingen niet tijdig en is de vertraging niet het gevolg van een aan de architect toe te rekenen omstandigheid, dan is de opdrachtgever in verzuim zonder dat daartoe een ingebrekestelling is vereist en heeft de architect aanspraak op vergoeding van rente tegen het wettelijk percentage met ingang van de dag waarop de betaling uiterlijk had moeten geschieden.

4
Vindt betaling niet plaats binnen een termijn van een maand na de dag waarop deze uiterlijk had moeten geschieden, dan heeft de architect aanspraak op vergoeding van rente tegen het wettelijk percentage verhoogd met drie procentpunten met ingang van de dag waarop de termijn van een maand is verstreken.

5
Over de door de architect gevorderde rente wordt geen rente berekend.

6
Alle werkelijk door de architect gemaakte kosten om tot voldoening van zijn declaratie te geraken, zowel gerechtelijke als buitengerechtelijke kosten, komen voor rekening van de opdrachtgever.

Hoofdstuk 15

Bijzondere bepalingen omtrent het vaststellen van de advieskosten

Artikel 65 Varianten op het voorlopig ontwerp

Hecht de opdrachtgever geen goedkeuring aan het voorlopig ontwerp, dan kunnen partijen in onderling overleg overeenkomen dat de architect een variant van het voorlopige ontwerp vervaardigt zonder daarvoor afzonderlijk honorarium in rekening te brengen, onverlet de aanspraak van de architect op vergoeding van de met deze variant gemaakte extra kosten.

Tenzij de opdracht uitsluitend wordt gehonoreerd naar de daaraan bestede tijd, wordt het honorarium voor elke daarop volgende, door de opdrachtgever verlangde variant vastgesteld op de helft van het voor deze fase bepaalde honorarium, onverlet de aanspraak van de architect op vergoeding van de extra kosten.

Artikel 66 Wijzigingen

De opdrachtgever is afzonderlijke, tussen partijen in onderling overleg vast te stellen advieskosten verschuldigd voor de werkzaamheden

die de architect verricht in verband met:

- a wijzigingen als gevolg van veranderingen van [overheids]voorschriften of -beschikkingen;
- b door de opdrachtgever verlangde wijzigingen of varianten van het programma van eisen nadat dit is vastgesteld;
- c wijzigingen of varianten van een reeds goedgekeurde fase of een onderdeel daarvan;
- d wijzigingen als gevolg van door de opdrachtgever verlangde bezuinigingen op de bouwkosten, voor zover deze geen verband houden met het herzien van het ontwerp als bedoeld in artikel 15;
- e wijzigingen van tekeningen, berekeningen en staten of het bestek ten gevolge van door de opdrachtgever verlangde veranderingen van de programmatische of bouwkundige eisen, voor zover deze niet het gevolg zijn van fouten of vergissingen van de architect.

Artikel 67 Deelopdrachten wegens uitvoering in gedeelten

Wordt de opdracht voor een bouwproject, zonder dat zulks bij het verlenen van de opdracht was voorzien, op verlangen van de opdrachtgever door de architect vervuld in, op de gedeeltelijke uitvoering van het bouwproject, gerichte deelopdrachten, dan worden zowel de opdracht als de tussen partijen overeengekomen advieskosten in onderling overleg herzien.

Artikel 68 Uitvoering door meer dan één aannemer

Wordt het bouwkundige deel van het bouwproject door meer dan één aannemer uitgevoerd en is zulks bij het verlenen van de opdracht niet voorzien, dan worden, indien de werkzaamheden van de architect daardoor worden verzaamd, zowel de opdracht als de tussen partijen overeengekomen advieskosten in onderling overleg herzien.

Artikel 69 Uitvoering in regie

Wordt het bouwkundige deel van het bouwproject in regie uitgevoerd en is zulks bij het verlenen van de opdracht niet voorzien, dan worden, indien de werkzaamheden van de architect daardoor worden verzaamd, zowel de opdracht als de tussen partijen overeengekomen advieskosten in onderling overleg herzien.

Hoofdstuk 16

Honorering op grondslag van de bouwkosten

Artikel 70 Honorarium op grondslag van de bouwkosten

Het honorarium op grondslag van de bouwkosten heeft uitsluitend betrekking op de standaardwerkzaamheden, welke als zodanig op de controlelijsten voor het desbetreffende bouwproject in de bijlagen H, I of J zijn aangeduid.

Alle werkzaamheden, anders dan de standaardwerkzaamheden, die de architect bij de vervulling van de opdracht voor een bouwproject verricht, worden afzonderlijk gehonoreerd.

Artikel 71 Bepaling van het honorarium op grondslag van de bouwkosten

1

Het honorarium op grondslag van de bouwkosten wordt berekend met de navolgende formule:

$$H = P \times G$$

waarin de symbolen de volgende betekenis hebben:

H = het honorarium op grondslag van de bouwkosten, uitgedrukt in euro's;

P = het volgens artikel 74 bepaalde honorariumpercentage, dat mede afhankelijk is van de klassenindeling volgens artikel 73;

G = de volgens artikel 72 bepaalde honorariumgrondslag, uitgedrukt in euro's.

2

Kunnen belangrijke gedeelten van het bouwproject worden ingedeeld in verschillende van de in artikel 73 genoemde klassen, dan wordt het honorarium op grondslag van de bouwkosten bepaald naar het gewogen gemiddelde van de afzonderlijke honoraria voor de verschillend geklasseerde gedeelten van het bouwproject.

Dit naar het gewogen gemiddelde bepaalde honorarium wordt berekend volgens een der methoden, aangegeven in bijlage E.

3

Heeft een opdracht betrekking op een bouwproject dat bestaat uit verschillende gebouwsoorten, die welswaar in dezelfde klasse kunnen worden ingedeeld, dan wordt het honorarium verhoogd met 30 %, of een ander door partijen overeengekomen percentage.

4

Heeft de opdracht, respectievelijk een gedeelte daarvan, betrekking op het verbouwen, herstellen of uitbreiden van een bestaand bouwproject, dan wordt het honorarium op grondslag van de bouwkosten, respectievelijk het bij dit gedeelte van de opdracht behorende honorarium op grondslag van de bouwkosten, verhoogd met 30 % of een ander door partijen overeengekomen percentage.

Bovengenoemde verhoging van het honorarium op grondslag van de bouwkosten blijft buiten toepassing, voor het gedeelte van de opdracht dat:

a betrekking heeft op de restauratie van een beschermd monument der bouwkunst;

b volgens het bepaalde in bijlage C is ingedeeld in klasse 6.

5

Ondergaat de in bijlage D genoemde kostenindex 'i' tijdens de vervulling van de opdracht wijziging, dan wordt het honorarium op grondslag van de bouwkosten voor de werkzaamheden, welke de architect en zijn personeel na de ingangsdatum van de wijziging van de kostenindex verrichten, berekend aan de hand van het aldus gewijzigde honorariumpercentage, tenzij partijen anders zijn overeengekomen.

6

Is de honorariumgrondslag, uitgedrukt in euro's, lager dan vijf en veertig duizend driehonderd en acht en zeventig vermenigvuldigd met de in bijlage D genoemde kostenindex 'i', dan komt het honorarium niet voor bepaling op grondslag van de bouwkosten in aanmerking en wordt het honorarium vastgesteld op één van de andere wijzen, genoemd in artikel 57.

Artikel 72 Honorariumgrondslag

1

De honorariumgrondslag bestaat uit de bouwkosten zoals deze zijn omschreven onder 3.2 van NEN 2631, getiteld 'Investeringskosten van gebouwen', eerste druk, maart 1979, met dien verstande dat:

a uitsluitend indien aan de architect of aan een onafhankelijke adviseur een adviesopdracht terzake is verleend, van de kosten van de draagconstructies in gewapend beton, staal of een ander materiaal, van de installaties en van de vaste inrichting slechts 80 % tot de honorariumgrondslag worden gerekend;

b tot de honorariumgrondslag worden gerekend, de waarde van de door of vanwege de opdrachtgever te leveren of ter beschikking te

stellen materialen en onderdelen van het werk, alsmede de overige kosten, welke zijn gemoeid met deze leveringen of terbeschikkingstellingen;

2
Indien er sprake is van een interieurproject, worden, in afwijking van lid 1, de inrichtingskosten voor 100 % tot de honorariumgrondslag gerekend.

3
Tot de in lid 1 bedoelde honorariumgrondslag wordt mede gerekend, het saldo van de verrekening van wijzigingen van lonen en sociale lasten en van wijzigingen van prijzen, huren en vrachten, of, indien deze verrekening door betaling van een afkoopsom is uitgesloten, deze afkoopsom.

4
De kosten van het uitgevoerde meerwerk worden tot de honorariumgrondslag gerekend.

5
Voor de bepaling van het honorarium voor de fasen voorlopige ontwerp tot en met bouwvoorbereiding wordt de honorariumgrondslag definitief vastgesteld aan de hand van de tijdens de fase bouwvoorbereiding door de architect opgestelde begroting.

6
Voor de bepaling van het honorarium voor de fasen prijs- en contractsvorming en uitvoering en oplevering wordt de honorariumgrondslag, met inachtneming van het bepaalde in de leden 1 tot en met 4, eerst dan definitief vastgesteld als de bouwkosten na de oplevering van het bouwproject bekend zijn.

7
In afwijking van het bepaalde in de leden 5 en 6 kunnen partijen overeenkomen, dat het honorarium voor alle fasen van de opdracht wordt vastgesteld door overeenkomstige toepassing van het bepaalde in lid 6.

8
Wordt het bouwproject niet uitgevoerd, of eindigt de opdracht voordien door opzegging, dan wordt de honorariumgrondslag met inachtneming van het bepaalde in lid 1 definitief vastgesteld naar het bij het tot stand komen van de opdracht tussen partijen overeengekomen bedrag aan bouwkosten, of, bij gebreke daarvan, naar de laatste raming of begroting van de architect.

9
In het geval, bedoeld in artikel 67 wordt de honorariumgrondslag voor de in deelopdrachten vervulde werkzaamheden telkens berekend naar de bouwkosten van het in uitvoering te nemen gedeelte van het bouwproject.

Artikel 73 Klassenindeling

Ten behoeve van de bepaling van het honorariumpercentage wordt de opdracht overeenkomstig de onderstaande omschrijvingen ingedeeld in de daarbij behorende klasse:

Klasse 1
woningbouwprojecten, die volgens het bepaalde in bijlage B zijn ingedeeld in klasse 1;

Klasse 2
a woningbouwprojecten, die volgens het bepaalde in bijlage B zijn ingedeeld in klasse 2,

b bouwprojecten met een relatief hoge honorariumgrondslag, die door hun grote mate van eenvoud slechts zeer weinig werkzaamheden van de architect vergen: hiertoe worden uitsluitend geacht te behoren de in bijlage C onder klasse 2 genoemde bouwprojecten;

Klasse 3

a woningbouwprojecten, die volgens het bepaalde in bijlage B zijn ingedeeld in klasse 3,

b bouwprojecten, die door een geringe mate van bewerkelijkheid slechts weinig werkzaamheden van de architect vergen: hiertoe worden uitsluitend geacht te behoren de in bijlage C onder klasse 3 genoemde bouwprojecten;

Klasse 4

a woningbouwprojecten, die volgens het bepaalde in bijlage B zijn ingedeeld in klasse 4,

b bouwprojecten, restauraties van beschermde monumenten der bouwkunst daaronder mede begrepen, die door een normale mate van bewerkelijkheid de gemiddelde hoeveelheid werkzaamheden van de architect vergen;

Klasse 5

a woningbouwprojecten, die volgens het bepaalde in bijlage B zijn ingedeeld in klasse 5,

b bouwprojecten, restauraties van beschermde monumenten der bouwkunst daaronder mede begrepen, die door een hogere mate van bewerkelijkheid meer dan de gemiddelde hoeveelheid werkzaamheden van de architect vergen,

c interieurprojecten, zoals: interne verbouwing of restauratie, geen beschermd monument der bouwkunst zijnde alsmede specifieke interne afbouw, afwerking en inrichting.

Klasse 6

bouwprojecten, restauraties van beschermde monumenten der bouwkunst daaronder mede begrepen, alsmede interieurprojecten die door hun bijzondere karakter of hoge mate van bewerkelijkheid, veel of bijzondere werkzaamheden van de architect vergen.

Artikel 74 Honorariumpercentage

Het honorariumpercentage wordt berekend met de navolgende formule:

$$P = i \times \left[1,5 \times k + \left(\frac{4,54}{G' + 0,395} \right) \right]$$

waarin de symbolen de volgende betekenis hebben:

P = het honorariumpercentage;

i = de kostenindex, genoemd in bijlage D bij deze SR 1997;

k = het nummer van de klasse, waarin het bouwproject volgens artikel 73 is ingedeeld;

G' = de honorariumgrondslag, bepaald volgens artikel 72, uitgedrukt in miljoenen euro's.

Artikel 75 Verdeling van het honorarium over de fasen van de opdracht

1
Het honorarium op grondslag van de bouwkosten wordt als volgt over de verschillende fasen van de opdracht verdeeld:

a	het voorlopig ontwerp	12 %
b	het definitief ontwerp	20 %
c	de bouwvoorbereiding	40 %
d	prijs- en contractvorming	2 %
e	uitvoering en oplevering	26 %

De hierboven genoemde percentages voor de fasen bouwvoorbereiding en uitvoering en oplevering worden als volgt onderverdeeld:

de bouwvoorbereiding:		
-	het bestek	5 %
-	de bouwvoorbereidingstekeningen	33 %
-	de begroting	2 %
		<hr/> 40 %
uitvoering en oplevering:		
-	de bouwuitvoeringstekeningen	15 %
-	het voeren van de directie	11 %
		<hr/> 26 %

2
Heeft de opdracht betrekking op de restauratie van een beschermd monument der bouwkunst als bedoeld in bijlage A, dan wordt het honorarium op grondslag van de bouwkosten als volgt over de verschillende fasen van de opdracht verdeeld:

a	het voorlopig ontwerp	12 %
b	het definitief ontwerp	15 %
c	de bouwvoorbereiding	32 %
d	prijs- en contractvorming	2 %
e	uitvoering en oplevering	39 %

De hierboven genoemde percentages voor de fasen bouwvoorbereiding en uitvoering en oplevering worden als volgt onderverdeeld:

de bouwvoorbereiding:		
-	het bestek	5 %
-	de bouwvoorbereidingstekeningen	25 %
-	de begroting	2 %
		<hr/> 32 %
uitvoering en oplevering:		
-	de bouwuitvoeringstekeningen	15 %
-	het voeren van de directie	24 %
		<hr/> 39 %

3
Heeft de opdracht betrekking op een interieurproject, dan wordt het honorarium op grondslag van de bouwkosten over de verschillende fasen van de opdracht verdeeld overeenkomstig het bepaalde in lid 1, tenzij partijen anders zijn overeengekomen.

Artikel 76 Herhaling van het bouwproject voor dezelfde opdrachtgever

Is een bouwproject de volledige herhaling van een eerder door de architect voor dezelfde opdrachtgever ontworpen bouwproject, dan wordt, tenzij partijen anders zijn overeengekomen, het honorarium op grondslag van de bouwkosten samengesteld uit de volgende onderdelen:

- 15 % van het volledige honorarium voor alle fasen genoemd in artikel 47, als vergoeding voor de auteursrechten van de architect;
- het honorarium voor de werkzaamheden, voor zover deze ondanks de uitvoering in herhaling nog moeten worden verricht.

Artikel 77 Opdracht door meer dan één opdrachtgever

Wordt de architect door meer dan één opdrachtgever met de opdracht voor hetzelfde bouwproject belast, dan wordt het honorarium op grondslag van de bouwkosten verhoogd met 30 % of een ander tussen partijen overeengekomen percentage.

Artikel 78 Opdracht aan meer dan één architect

Worden op verlangen van de opdrachtgever twee of meer architecten, tussen wie niet al enig duurzaam samenwerkingsverband bestaat, met de vervulling van de opdracht voor een bouwproject belast, dan wordt het honorarium op grondslag van de bouwkosten voor de werkzaamheden, waarover de samenwerking zich bij de vervulling van de opdracht uitstrekt, verhoogd met 30 % of een ander tussen partijen overeengekomen percentage.

Hoofdstuk 17

Honorering op grondslag van bestede tijd

Artikel 79 Bepaling van het honorarium op grondslag van bestede tijd

1
Het honorarium op grondslag van bestede tijd wordt bepaald door de tijd die de architect en zijn personeel rechtstreeks aan de vervulling van de opdracht hebben besteed – reistijd daaronder begrepen – en door de externe uurtarieven.

2
De in lid 1 bedoelde externe uurtarieven worden berekend volgens de in de SAA aangegeven methode, tenzij partijen anders zijn overeengekomen.

3
De architect verstrekt een raming van de te besteden tijd en de te maken kosten, alsmede een opgaaf van de externe uurtarieven van hemzelf en van zijn personeel.

4
Indien de externe uurtarieven van de architect of van zijn personeel tijdens de vervulling van de opdracht wijziging ondergaan, wordt de tijd, welke de architect en zijn personeel na de ingangsdatum van deze wijziging aan de vervulling van de opdracht besteden, in rekening gebracht tegen het aldus gewijzigde externe uurtarief, tenzij partijen anders zijn overeengekomen.

5
De externe uurtarieven voor in het buitenland te verrichten werkzaamheden worden, met terzijdestelling van het bepaalde in lid 2, vooraf schriftelijk tussen partijen overeengekomen.

Hoofdstuk 18

Honorering door een vast bedrag

Artikel 80 Vast bedrag voor honorarium

1

Het vaste bedrag voor honorarium bestaat uit een vooraf tussen partijen schriftelijk overeengekomen bedrag.

2

Het vaste bedrag voor honorarium wordt geacht uitsluitend te dienen voor de honorering van de nauwkeurig in de opdracht vermelde werkzaamheden.

3

Heeft het vast bedrag betrekking op het houden van toezicht, als bedoeld in artikel 51 lid 2, dan komen partijen schriftelijk overeen: hetzij, gedurende welke periode van de uitvoeringsduur van het bouwproject toezicht wordt gehouden; hetzij, het over de gehele uitvoeringsduur van het bouwproject aan het houden van toezicht te besteden tijd.

Bijlage A Beschermde monumenten der bouwkunst

Onder beschermde monumenten der bouwkunst worden verstaan: bouwwerken die voorkomen op een gemeentelijke, provinciale of rijkslijst van beschermde monumenten.

- silo's,
- sportaccommodaties in de open lucht,
- tankopslag,

Onder een grote mate van eenvoud wordt voor de lezing van bovenstaande omschrijving verstaan:

bouwprojecten met slechts één gebruiksfunctie, die ook overigens eenvoudig zijn voor wat betreft ruimtelijke opzet, afwerkingsniveau, constructief en installatietechnisch ontwerp, alsmede voor wat betreft niet-gangbare zaken in het ontwerp.

Bijlage B Klassenindeling van woningbouwprojecten

1 De indeling van woningbouwprojecten in één van de in artikel 73 bedoelde klassen geschiedt aan de hand van het navolgende diagram:

	eengezins	gestapeld
volledig seriematig, niet bewerkelijk	1	2
volledig seriematig, bewerkelijk	2	3
in hoge mate seriematig, niet bewerkelijk	2	3
in hoge mate seriematig, bewerkelijk	3	4
weinig seriematig, niet bewerkelijk	3	4
weinig seriematig, bewerkelijk	4	5

2 In aanvulling op het diagram van lid 1 worden de hieronder genoemde woningbouwprojecten ingedeeld in de navolgende klassen:

Klasse 4:
- zorgwoningen, zoals ten behoeve van bejaarden en invaliden

Klasse 5:
- schoolwoningen
- particuliere woonhuizen met een duidelijke individualiteit, zoals bungalows en villa's.

3 De in het diagram van lid 1 genoemde seriematigheid wordt, naast door de overige van belang zijnde omstandigheden, bepaald door de herhaling van het casco, van een plattegrond – of een onderdeel daarvan – en van een woning.

Een woningbouwproject met minder dan tien woningen wordt ingedeeld in de categorie 'weinig seriematig'.

4 De in het diagram van lid 1 genoemde mate van bewerkelijkheid wordt, naast de overige van belang zijnde omstandigheden, bepaald door:

de bestemming, de bouwwijze – zoals de onderlinge ligging, de stapeling, de toegankelijkheid en het soort woning – de bouwmethode, de stedenbouwkundige inpassing, de oriëntering, de hoogteligging, de terreinafmetingen, de differentiatie naar capaciteit, naar indeling en naar verschijningsvorm en door de gemeentelijke eisen.

Bijlage C Klassenindeling van andere dan woningbouwprojecten

De indeling van andere dan woningbouwprojecten in één van de in artikel 73 bedoelde klassen geschiedt aan de hand van de navolgende nadere omschrijvingen:

Klasse 2

Bouwprojecten, die door een grote mate van eenvoud slechts weinig werkzaamheden van de architect vergen, uitsluitend voor zover deze bouwprojecten in de navolgende opsomming voorkomen:

- autostallingen [uitsluitend éénlaagse],
- botenstallingen,
- gebouwen voor de opslag van agrarische producten,
- gebouwen voor de opslag van grondstoffen,
- kinderspeelplaatsen in de open lucht,

Klasse 3

Bouwprojecten waaraan geen bijzondere eisen worden gesteld en waarvoor geen nadere indeling van de plattegronden wordt verlangd, dan wel waarvan de indeling van de plattegronden wordt gekenmerkt door een grote mate van herhaling, uitsluitend voor zover deze bouwprojecten in de navolgende opsomming voorkomen:

- ateliers,
- bedrijfshallen zonder geprogrammeerde bestemming,
- benzinestations,
- busstations,
- clubhuizen,
- distributiecentra niet behorend tot de voedselsector,
- fokkerijen,
- kerkhoven en begraafplaatsen,
- kleedlokalen,
- koelhuizen,
- maneges,
- opslagruimtes in meerdere lagen [pakhuizen],
- parkeergarages [bovengrondse in meerdere lagen],
- parkeerkelders,
- recreatieve voorzieningen [campinggebouwen],
- sportaccommodaties [overdekte, met uitzondering van overdekte zwembaden],
- tentoonstellingsruimtes [uitsluitend tijdelijke],
- tribunegebouwen,
- veestallen.

Klasse 4

Bouwprojecten en restauraties van monumenten der bouwkunst, die voor wat betreft ruimtelijke opzet, afwerkingsniveau, constructief en installatietechnisch ontwerp, alsmede voor wat betreft niet-gangbare zaken in het ontwerp, door een gemiddelde mate van bewerkelijkheid worden gekenmerkt.

Naast bouwprojecten, die niet worden ingedeeld in één der overige klassen, worden hiertoe onder andere gerekend:

- basisscholen,
- bedrijfs- of dienstgebouwen met een woning, zoals winkel-woonhuis, politiepост of artspraktijk,
- bedrijfsgebouwen voor levens- en genotsmiddelenindustrie,
- bedrijfsgebouwen voor de verwerkende industrie,
- bejaardentehuizen,
- bibliotheken,
- bijkantoren van banken,
- bioscopen,
- boerderijen,
- cafetaria's,
- crematoria,

- dagverblijven,
- dierenasiels,
- dierenruinen,
- discotheken,
- distributiecentra in de voedselsector,
- drinkwaterleidinggebouwen,
- gebouwen voor de zware industrie,
- hotels,
- kantines met groot-keukeninstallaties,
- kantoorgebouwen,
- kantoren voor de douane en voor de marechaussee,
- kerken,
- legeringsgebouwen,
- lokale brandweerkazernes,
- luchthavengebouwen,
- militaire kazernes,
- motels,
- pensions,
- politiebureaus,
- postkantoren,
- restaurants,
- rioolwaterzuiveringsgebouwen,
- scholen voor voortgezet onderwijs,
- scholen voor niet-technisch beroepsonderwijs,
- slachthuizen,
- sociale werkplaatsen,
- spoorwegstations,
- stadions,
- tearooms,
- tentoonstellingsgebouwen,
- uitvaartcentra,
- verpleegtehuizen,
- vuilverbrandingsinstallaties,
- winkels,
- winkelcentra,
- zwembaden [overdekte].

Klasse 5

Bouwprojecten en restauraties van beschermde monumenten der bouwkunst, die voor wat betreft ruimtelijke opzet, afwerkingsniveau, constructief en installatietechnisch ontwerp, alsmede voor wat betreft niet-gangbare zaken in het ontwerp, door een grote mate van bewerkelijkheid worden gekenmerkt.

Hiertoe worden onder andere gerekend:

- bedrijfsgebouwen met een gedifferentieerde programmering,
- centrale spoorwegstations,
- concertgebouwen,
- congresgebouwen,
- dierenklinieken,
- elektriciteitscentrales,
- expeditieknoppunten,
- filmstudio's,
- gebouwen voor de gezondheidszorg,
- gemeentehuizen,
- gerechtsgebouwen,
- gevangnissen,
- hogescholen,
- hoofdbureaus van politie,

- huizen van bewaring,
- kantoorgebouwen met een gedifferentieerde programmering, zoals hoofdkantoren van banken en hoofdkantoren,
- laboratoria,
- musea,
- provinciehuizen,
- raadhuisen,
- radio- en televisiegebouwen,
- regionale brandweerkazernes,
- rekencentra,
- scholen voor technisch beroepsonderwijs,
- scholen met bijzondere voorzieningen voor gehandicapte kinderen,
- schouwburgen,
- schuilkelders,
- universiteiten,
- ziekenhuizen.

klasse 6

Bouwprojecten en restauraties van beschermde monumenten der bouwkunst, die door een uitzonderlijke mate van bewerkelijkheid worden gekenmerkt.

Bijlage D De kostenindex 'i'

1

Jaarlijks publiceert de Koninklijke Maatschappij tot Bevordering der Bouwkunst Bond van Nederlandse Architecten BNA per 1 juli de waarde van de kostenindex 'i', welke zij vaststelt aan de hand van de navolgende factoren:

- a de ontwikkeling van de bouwkosten volgens het prijsindexcijfer van nieuwbouwwoningen, berekend zonder omzetbelasting zoals gepubliceerd door het Centraal Bureau voor de Statistiek: deze ontwikkeling wordt volledig doorberekend in de kostenfactor 'i';
- b de ontwikkeling van de algemene kosten volgens de consumenten-prijsindex 'alle huishoudens', zoals gepubliceerd door het Centraal Bureau voor de Statistiek: van deze ontwikkeling wordt 21,55 % doorberekend in de kostenfactor 'i';
- c de ontwikkeling van de personeelskosten van de architect en medewerkers volgens de CAO voor personeel in dienst van architectenbureaus en andere van belang zijnde regelingen: van deze ontwikkeling wordt 78,45 % doorberekend in de kostenfactor 'i';
- d de kostenconsequenties als gevolg van de ontwikkeling van de premies voor de beroepsaansprakelijkheidsverzekering voor architecten: deze kostenconsequenties worden volledig doorberekend in de kostenfactor 'i';

Per 1 januari 1997 is ten behoeve van de beroepsaansprakelijkheidsverzekering voor architecten een premie van 1,5 % van de omzet in de tarieven van de SR 1997 ingecalculeerd.

2

De waarde van de kostenindex 'i' is [met de inwerkingtreding van de SR 1997] op 1 juli 1997 vastgesteld op 1,000.

Bijlage E Bepaling van het gewogen gemiddelde, bedoeld in artikel 71 lid 2

1

Het gewogen gemiddelde van de afzonderlijke honoraria voor de verschillend geklasseerde gedeelten van een bouwproject, als bedoeld in artikel 71 lid 2, wordt naar keuze berekend:

hetzij, met de in lid 2 gegeven formule;

hetzij, op de in lid 3 beschreven wijze.

2

Het gewogen gemiddelde van de afzonderlijke honoraria voor de verschillend geklasseerde gedeelten van een bouwproject wordt berekend met de navolgende formule:

$$H = \sum_{j=1}^{j=n} P_j \times G_j$$

waarin de symbolen de volgende betekenis hebben:

H = het gewogen gemiddelde van de afzonderlijke honoraria voor de verschillend geklasseerde gedeelten van een bouwproject uitgedrukt in euro's;

n = het aantal verschillend geklasseerde gedeelten van het bouwproject;

P_j = het volgens artikel 74 bepaalde honorariumpercentage, berekend naar de klasse, waarin het j-de gedeelte van het bouwproject volgens artikel 73 is ingedeeld en naar de honorariumgrondslag voor het gehele project;

G_j = de volgens artikel 72 bepaalde honorariumgrondslag van het j-de gedeelte van het bouwproject, uitgedrukt in euro's.

3

Het gewogen gemiddelde van de afzonderlijke honoraria voor de verschillend geklasseerde gedeelten van een bouwproject wordt op de navolgende wijze berekend:

a van elk van de verschillend geklasseerde gedeelten van het bouwproject wordt de afzonderlijke honorariumgrondslag vastgesteld volgens het bepaalde in artikel 72;

b het afzonderlijke honorariumpercentage per verschillend geklasseerd gedeelte wordt vastgesteld volgens het bepaalde in artikel 74. Dit afzonderlijke honorariumpercentage wordt bepaald naar de klasse waarin het betrokken gedeelte van het bouwproject volgens het bepaalde in artikel 73 is ingedeeld en naar de honorariumgrondslag voor het gehele project;

c het afzonderlijke honorarium per verschillend geklasseerd gedeelte wordt berekend naar het onder b bedoelde honorariumpercentage van de onder a bedoelde honorariumgrondslag;

d het naar het gewogen gemiddelde bepaalde honorarium is gelijk aan de som van de onder c berekende, afzonderlijke honoraria voor alle verschillend geklasseerde gedeelten van het bouwproject.

Bijlage F Controlelijst vooronderzoek

Doel van het vooronderzoek kan zijn het vaststellen van de planologische, functionele, financiële en juridische mogelijkheden voor het [her]huisvesten van een organisatie of voor de uitvoering van een woningbouwplan, met inachtneming van de mogelijkheden en beperkingen van binnen en buiten de organisatie, en het komen tot een geschikt locatieprofiel of het vaststellen van de geschiktheid van een gegeven locatie.

	Standaardwerkzaamheden bouwprojecten	Andere werkzaamheden	Werkzaamheden derden
<i>Rapportage van de toets op de haalbaarheid van het bouwproject, hetzij van de locatie.</i>			
- nader uitgewerkte inventarisatie van de functionele, fysieke en sociaal-culturele aspecten;	-	o	o
- vastgestelde functionele, fysieke en sociaal-culturele context [locatie- of locatiecriteriën];	-	o	o
- conclusies met betrekking tot de planologische, functionele, financiële en juridische haalbaarheid;	-	o	o
· erfdiensbaarheden en andere zakelijke rechten;	-	o	o
· administratiefrechtelijke procedures;	-	o	o
- eventueel advies over locatiekeuze;	-	o	o
- verwerving van grond of gebouwen;	-	o	o
- bodemonderzoek, al dan niet ten behoeve van de fundering;	-	o	o
- oplossingsrichtingen [verbouw, uitbreiding of nieuwbouw] in relatie tot financieringsprincipes, inclusief een indicatie van de kosten en totale doorlooptijd;	-	o	o
- eventueel advies over haalbaarheid van het programma van eisen;	-	o	o
- advies over het al of niet doorgaan van het project;	-	o	o
- structuurplan;	-	o	o
- verklaringen ingevolge de wetgeving;	-	o	o
- conceptuele massastudie;	-	o	o
- lange-termijnhuisvestingsplannen;	-	o	o
-			

x

De werkzaamheden aangekruist in de kolom 'Standaardwerkzaamheden bouwprojecten' zijn de standaardwerkzaamheden als bedoeld in artikel 52 en die worden gehonoreerd op basis van hoofdstuk 16.

-

De werkzaamheden aangemerkt met een streepje behoren niet tot de standaardwerkzaamheden als bedoeld in artikel 52.

o

De werkzaamheden aangegeven in de kolom 'Andere werkzaamheden' zijn werkzaamheden die worden gehonoreerd op basis van hoofdstuk 17 of 18 en 'Werkzaamheden derden' die door adviseurs worden verricht conform artikel 5 of aan de architect worden opgedragen als 'Overige advieswerkzaamheden' en worden gehonoreerd op basis van hoofdstuk 17 of 18.

Bijlage G Controlelijst programma van eisen

Doel van het programma van eisen is het vaststellen van de huisvestingsbehoefte in termen van eisen, wensen, verwachtingen en voorwaarden, opdat daarmee ontwerpbeslissingen kunnen worden gestuurd en op basis waarvan het voorlopig ontwerp kan worden beoordeeld.

Gegevens bestaande toestand

- tekeningen van de bestaande toestand van alle disciplines [bouwkundig, constructief, W-/E-installaties, riolering, koud-/warmwater, gasleiding] schaal 1:100 van de plattegronden, dwarsdoorsneden, langsdoorsneden, gevels, dakaanzichten; - o o
  - situatietekening bestaande toestand schaal 1:1000; - o o
  - beoordelen bestaande toestand; - o o
  - vaststellen van de bouwtechnische- en/of gebruikstechnische kwaliteit van de bestaande bebouwing; - o o
  - huisvestingsgegevens; - o o
  - opmetingstekeningen schaal 1:100 van de plattegronden, dwarsdoorsneden, langsdoorsneden, gevels, dakaanzichten; - o o
  - historisch c.q. archief-onderzoek, neergelegd in tekeningen, foto's en/of rapporten; - o o
  - .....
- Gebruikseisen en globale prestatie-eisen op locatie- en gebouwniveau**
- gebruikseisen aan de locatie en het gebouw; - o o
  - ruimtebehoefte van en relaties tussen groepen van gebruikersactiviteiten, inclusief routing, omvang en frequentie van goederen- en mensenstromen; - o o
  - flexibiliteit en uitbreidbaarheid op gebouwniveau; - o o
  - bereikbaarheid en toegankelijkheid van terrein en gebouw; - o o
  - bijzondere eisen met betrekking tot vrije ruimte voor speciale gebruikersactiviteiten; - o o
  - ruimtecondities voor groepen van gebruikersactiviteiten; - o o
  - ruimtecondities voor specifieke gebruiksactiviteiten; - o o
  - veiligheidseisen voortvloeiend uit gebruikersactiviteiten in en rondom het gebouw; - o o
  - .....

Randvoorwaarden

- taakstellende budgetten voor investerings- en exploitatiekosten; - o o
  - mijlpalenplan; - o o
  - efficiency van het ontwerp [bruto/netto-verhoudingen, verhouding geveleppervlak/vloeroppervlak, inpandigheid]; - o o
  - analyse energieprestatienormering [EPN]; - o o
  - nader uitgewerkte interne voorwaarden voor wat betreft specifieke onderwerpen, zoals milieu, arbeidsomstandigheden, duurzaam bouwen, bouwprocesbesluit en onderhoud en reiniging; - o o
  - aanstellen V&G-coördinator; - o o
  - stedenbouwkundige randvoorwaarden; - o o
  - vergunningen [zoals bijvoorbeeld kapvergunning, milieuvergunning en hinderwetvergunning] in verband met bestemming, gebruik, financiering en subsidiëring met elk van de daaruit voortvloeiende eisen; - o o
  - planologisch- en stedenbouwkundige kaders; - o o
  - .....
- Geformuleerde beeldconceptcriteria op locatie- en gebouwniveau; definitieve locatie-keuze**
- verwachtingen vastgelegd in beeldconceptcriteria, omschreven verwachtingen omtrent huisvesting als cultuurproduct, bedrijfs- of verblijfsmiddel, werk-, verblijf- of woonplek; - o o
  - .....

x

De werkzaamheden aangekruist in de kolom 'Standaardwerkzaamheden bouwprojecten' zijn de standaardwerkzaamheden als bedoeld in artikel 52 en die worden gehonoreerd op basis van hoofdstuk 16.

De werkzaamheden aangemerkt met een streepje behoren niet tot de standaardwerkzaamheden als bedoeld in artikel 52.

o

De werkzaamheden aangegeven in de kolom 'Andere werkzaamheden' zijn werkzaamheden die worden gehonoreerd op basis van hoofdstuk 17 of 18 en 'Werkzaamheden derden' die door adviseurs worden verricht conform artikel 5 of aan de architect worden opgedragen als 'Overige advieswerkzaamheden' en worden gehonoreerd op basis van hoofdstuk 17 of 18.

Bijlage H Controlelijsten voor de opdracht voor een bouwproject

1

Fase voorlopig ontwerp*Ruimtelijke voorstelling van het bouwproject*

- situatieschets [1:500] voorlopige bouwblokgrenzen, terreinindeling en ontsluiting; x -
- plattegronden [1:200 / 1:100]; ruimteplan, globale aanduiding van de indeling; x -
- gevels en doorsneden [1:200 / 1:100]; globale aanduiding van indeling en verschijningsvorm; x -
- perspectieven en maquette; - o o
- ruimtelijke reservering voor hoofddragconstructies; x -
- ruimtelijke reservering voor W-/E-installaties; x -
- .....

Hoofdropzet en globale dimensionering draagconstructies en oriëntatie funderingsprincipes

- plattegronden en doorsneden hoofdropzet draagstructuur [1:100 / 1:200]; - o -
- basisprincipes aansluitingen draagconstructies; - o -
- voorlopige berekening/dimensionering hoofddragstructuur; - o -
- .....

Hoofdropzet W-/E-installaties met capaciteitsbepaling en voorlopige dimensionering leidingpakketten

- hoofdropzet W-/E-installaties [1:100 / 1:200]; - o -
- basisprincipes aansluitingen installatietechnisch werk; - o -
- voorlopige capaciteitsberekeningen W-/E-installaties; - o -
- .....

Ramingen van de bouwkosten en globale opbouw van de investeringskosten ter toetsing aan de budgettering

- voorlopige raming bouwkosten op basis van kengetallen; x -
- voorlopige raming van de kosten voor de hoofdropzet W-/E-installaties; - o -
- globale opbouw van de investeringskosten; x -
- raming levensduurkosten; - o o
- .....

Raming van de exploitatiekosten en -opbrengsten

- begroting van de exploitatiekosten; - o o
- .....

Vergunningen

- overleg diverse instanties ten behoeve van de aanvraag bouwvergunning; x -
- overleg diverse instanties ten behoeve van bestemming, gebruik, financiering en subsidiëring; - o o
- .....

Analyse haalbaarheid opleveringsdatum

- planning op basis van actuele gegevens; x -
- .....

Analyses energieprestatienormering, arbeidsomstandigheden bouwplaats, milieu-effecten, sociale veiligheid en dergelijke

- globale toetsing uitgangspunten EPN; - o o
- opsomming potentiële veiligheids- en gezondheidsrisico's; - o o
- inventarisatie potentiële milieumaatregelen en -effecten; - o o
- .....

Voorlichting en inspraak

- voorlichting en inspraak, overleg, begeleiding en advisering van bewoners, gebruikers en anderen; - o o
- .....

Projectcoördinatie

- opstellen en toezien op de naleving van de tijdschema's - o o
- coördinatie van de ontwerpen en/of adviezen van de overige bij het project betrokkenen; - o o
- bewaking van de totale kosten door middel van een voorlopige raming van de investeringskosten; - o o
- .....

x

De werkzaamheden aangekruist in de kolom 'Standaardwerkzaamheden bouwprojecten' zijn de standaardwerkzaamheden als bedoeld in artikel 52 en die worden gehonoreerd op basis van hoofdstuk 16.

-

De werkzaamheden aangemerkt met een streepje behoren niet tot de standaardwerkzaamheden als bedoeld in artikel 52.

o

De werkzaamheden aangegeven in de kolom 'Andere werkzaamheden' zijn werkzaamheden die worden gehonoreerd op basis van hoofdstuk 17 of 18 en 'Werkzaamheden derden' die door adviseurs worden verricht conform artikel 5 of aan de architect worden opgedragen als 'Overige advieswerkzaamheden' en worden gehonoreerd op basis van hoofdstuk 17 of 18.

2

Fase definitief ontwerp*Ruimtelijke voorstelling van het bouwproject*

- situatie [1 : 500]; definitieve bouwblok grenzen, ontsluiting, terreinindeling en functie, plaats en afmeting van vaste inrichtingselementen; x -
- plattegronden [1 : 100 / 1 : 200]; definitieve ruimte-indeling en vaste inrichtingselementen, plaats en afmeting van bouw delen; x -
- kenmerkende gevels, plattegronden en doorsneden met plaats en afmeting van ruimten en bouw delen [1:200 / 1:100]; x -
- ruimtelijke presentatie bijvoorbeeld in de vorm van een maquette en/of 3D computertekeningen; - o o
- ruimtelijke integratie van de constructies en W-/E-installaties; x -
- basisprincipe details bouwkundig werk [1:5] voor zover relevant voor de globale beeldvorming; x -
- omschrijving van de toe te passen materialen, afwerkingen en kleuren; x -
- .....

Dimensionering en principe-detaillering van funderings- en draagconstructies

- plattegronden en doorsnede draagstructuur [1:100 / 1:200]; - o
- karakteristieke/basisprincipe-details constructie-onderdelen [1:20]; - o
- essentiële plattegrondfragmenten [1:100 / 1:200]; - o
- constructieve berekeningen; - o
- .....

Dimensionering en capaciteitsbepaling van W-/E-installaties en leidingpakketten

- principe-details aansluitingen bouwkundig en installatie-technisch werk; - o
- coördinatieprincipe W-/E-installaties; globale [bestek]-omschrijving van technische installaties; - o
- capaciteitsberekeningen; - o
- opwekking, distributie en eindtoestellen W-installaties [1:100 / 1:200]; - o
- opwekking, distributie en eindtoestellen E-installaties [1:100 / 1:200]; - o
- .....

Raming van de bouwkosten [in elementen] op basis van elementclusters [ontwerp-begroting-VO]

- raming bouwkosten op basis van elementen met deelbudgetten per element; x -
- raming van de kosten voor de W-/E-installaties; - o
- raming investeringskosten, verdeeld in budgetten voor grondkosten, bouwkosten en bijkomende kosten [NEN 2631, eerste druk maart 1979]; - o o
- .....
- Raming van de exploitatiekosten en -opbrengsten*
- begroting exploitatiekosten verdeeld in budgetten voor vaste kosten; - o o
- energiekosten, onderhoudskosten, administratieve beheerskosten en specifieke bedrijfskosten; - o o
- globale raming van de integrale levensduurkosten; - o o
- .....
- Vergunningen*
- overleg diverse instanties ten behoeve van de aanvraag bouwvergunning; x -
- overleg diverse instanties ten behoeve van bestemming, gebruik, financiering, subsidiëring; - o o
- terbeschikkingstelling van technische en financiële gegevens voor vergunningsaanvraag met betrekking tot bestemming, gebruik, financiering en subsidiëring; x o
- .....
- Analyse haalbaarheid opleveringsdatum*
- analyse haalbaarheid opleveringsdatum; x -
- planning op basis van actuele gegevens; x -
- .....

Analyses energieprestatienormering, arbeidsomstandigheden op de bouwplaats, milieu-effecten, sociale veiligheid en dergelijke

- opsomming van potentiële veiligheids- en gezondheidsrisico's in de eerste opzet van het Veiligheids- en Gezondheidsplan; - o o
- eerste opzet van het Veiligheids- en Gezondheidsdossier; - o o
- inventarisatie potentiële milieumaatregelen en effecten; - o o
- voorlopige EPN-berekening; - o o
- .....

x

De werkzaamheden aangekruist in de kolom 'Standaardwerkzaamheden bouwprojecten' zijn de standaardwerkzaamheden als bedoeld in artikel 52 en die worden gehonoreerd op basis van hoofdstuk 16.

-

De werkzaamheden aangemerkt met een streepje behoren niet tot de standaardwerkzaamheden als bedoeld in artikel 52.

o

De werkzaamheden aangegeven in de kolom 'Andere werkzaamheden' zijn werkzaamheden die worden gehonoreerd op basis van hoofdstuk 17 of 18 en 'Werkzaamheden derden' die door adviseurs worden verricht conform artikel 5 of aan de architect worden opgedragen als 'Overige advieswerkzaamheden' en worden gehonoreerd op basis van hoofdstuk 17 of 18.

Voorlichting en inspraak

- voorlichting en inspraak, overleg, begeleiding en advisering van bewoners, gebruikers en anderen;
- .....

- o o

Projectcoördinatie

- bijstellen en toezien op de naleving van de tijdschema's;
- coördinatie van de ontwerpen en/of adviezen van de overige bij het project betrokkenen;
- bewaking van de totale kosten;
- .....

- o o

- o o

- o o

3

Fase bouwvoorbereiding*Bouwvoorbereidingstekeningen, zijnde:*

- situatie [1:200 / 1:500]: definitieve terreinindeling en ontsluiting, terreininrichting met ruimte- en bouwdeelspecificaties;
- plattegronden [1:100 / 1:200]: definitieve indeling en inrichting met ruimte- en bouwdeelspecificaties;
- kenmerkende fragmenten [1:20 / 1:50] met ruimte- en bouwdeelspecificaties;
- details bouwkundig werk [1:5 / 1:1];
- plaats- en maataanduidingen van voor de start van de bouw maatgevende gebouwdelen en bouwkundige elementen daarbinnen [1:50];
- tekeningen voor wat betreft de hoofdvorm, -maat en -plaats van de voor de start van de bouw maatgevende, buiten de bouwplaats te vervaardigen bouwkundige componenten;
- .....

x -

x -

x -

x -

x -

x -

Bouwkundig overig

- verkooptekeningen;
- splitsingstekeningen;
- details aansluiting tussen bouwkundig, constructief en installatietechnisch werk [1:5];
- samenvoeging en verbinding van voor de start van de bouw maatgevende bouwkundige elementen, constructieve elementen en installatietechnische elementen [1:5 / 1:20];
- .....

- o o

- o o

- o o

- o o

Constructief

- plattegronden en doorsneden draagstructuur [1:100 / 1:50];
- details constructie-onderdelen [1:20];
- plaats- en maataanduidingen van voor de start van de bouw maatgevende constructiedelen, in relatie tot bouwkundige en installatietechnische elementen;
- vormtekeningen van voor de start van de bouw maatgevende, buiten de bouwplaats te vervaardigen constructieve componenten;
- .....

- o

- o

- o

- o

Installatietechnisch

- coördinatie W-installaties: opwekking, distributie en eindtoestellen [1:100 / 1:50];

- o

x

De werkzaamheden aangekruist in de kolom 'Standaardwerkzaamheden bouwprojecten' zijn de standaardwerkzaamheden als bedoeld in artikel 52 en die worden gehonoreerd op basis van hoofdstuk 16.

-

De werkzaamheden aangemerkt met een streepje behoren niet tot de standaardwerkzaamheden als bedoeld in artikel 52.

o

De werkzaamheden aangegeven in de kolom 'Andere werkzaamheden' zijn werkzaamheden die worden gehonoreerd op basis van hoofdstuk 17 of 18 en 'Werkzaamheden derden' die door adviseurs worden verricht conform artikel 5 of aan de architect worden opgedragen als 'Overige advieswerkzaamheden' en worden gehonoreerd op basis van hoofdstuk 17 of 18.

	Standaardwerkzaamheden bouwprojecten	Andere werkzaamheden	Werkzaamheden derden		Standaardwerkzaamheden bouwprojecten	Andere werkzaamheden	Werkzaamheden derden
- principe oplossingen W-installaties [1:5];	-	o					
- coördinatie E-installaties: opwekking, distributie en eindtoestellen [1:100 / 1:50];	-	o			-	o	o
- principe oplossingen E-installaties [1:5];	-	o			-	o	o
- plaats- en maataanduidingen van voor de start van de bouw maatgevende installatiedelen, in relatie tot bouwkundige en constructieve elementen;	-	o			-	o	o
-							
Bestek							
- bestekken;	x	-			-	o	o
- bouwkundige deelbestekken;	-	o	o		-	o	o
-							
Vergunningen							
- het voeren van overleg met de gemeentelijke instanties ten behoeve van de bouwaanvraag;	x	-			-	o	o
- het uit naam van de opdrachtgever aanvragen van de bouwvergunning;	x	-			-	o	o
-							
Calculatie van de bouwkosten [in subelementen] en de investeringskosten ter toetsing aan de budgettering op basis van elementen [ontwerp-begroting DO]							
- definitieve financiële uitgangspunten;	x	-			-	o	o
- begroting voor de bouwkundige werken, aangevuld met de door de eventuele adviseurs verstrekte begrotingen tot een begroting van de bouwkosten;	x	-			-	o	o
- begroting van de kosten van W-/E-installaties;	-	o			-	o	o
- begroting van de investeringskosten, verdeeld in budgetten voor grondkosten, bouwkosten en bijkomende kosten [NEN 2631, eerste druk maart 1979];	-	o	o		-	o	o
-							
Raming van de exploitatiekosten en -opbrengsten							
- begroting van de exploitatiekosten verdeeld in budgetten voor vaste kosten, energiekosten, onderhoudskosten, administratieve beheerskosten en specifieke bedrijfskosten;	-	o			-	o	o
- raming van de [integrale] levensduurkosten;	-	o			-	o	o
-							
Analyse haalbaarheid opleveringsdatum							
- raming van de bouwtijd;	x	-			-	o	o
-							

x

De werkzaamheden aangekruist in de kolom 'Standaardwerkzaamheden bouwprojecten' zijn de standaardwerkzaamheden als bedoeld in artikel 52 en die worden gehonoreerd op basis van hoofdstuk 16.

- De werkzaamheden aangemerkt met een streepje behoren niet tot de standaardwerkzaamheden als bedoeld in artikel 52.

o

De werkzaamheden aangegeven in de kolom 'Andere werkzaamheden' zijn werkzaamheden die worden gehonoreerd op basis van hoofdstuk 17 of 18 en 'Werkzaamheden derden' die door adviseurs worden verricht conform artikel 5 of aan de architect worden opgedragen als 'Overige advieswerkzaamheden' en worden gehonoreerd op basis van hoofdstuk 17 of 18.

4

Fase prijs- en contractvorming*indien aan de gunning van het werk een aanbesteding vooraf gaat*

- het doen van een gemotiveerd voorstel omtrent de wijze van aanbesteden en, zonodig, omtrent de uit te nodigen aannemer[s]; x -
- het bekend maken van de aanbesteding en/of het uitnodigen van aannemers zich als gegadigde te melden; x -
- het doen van een gemotiveerd voorstel omtrent de uit te nodigen gegadigden, het zonodig opstellen van selectiecriteria daaronder mede begrepen; x -
- het verkrijgbaar stellen van het bestek met bijbehorende staten en tekeningen; x -
- het, zonodig, uitnodigen van gegadigden tot het doen van een inschrijving of van een prijsaanbieding; x -
- het geven van inlichtingen en/of het houden van aanwezigingen en het opmaken van de nota's respectievelijk de proces-verbaal daarvan; x -
- het in ontvangst nemen van de inschrijvingen of aanbiedingen, het opmaken van het proces-verbaal van aanbesteding en het adviseren van de opdrachtgever omtrent de gunning van werk; x -
- begeleiding Europese aanbesteding; - o o
- .....

Indien aan de gunning van werk geen aanbesteding voorafgaat

- het voeren van besprekingen met de aannemer, het vaststellen van de uitgangspunten voor de prijsaanbieding, het beoordelen van de begroting en de prijsaanbieding van de aannemer en het adviseren van de opdrachtgever terzake; x -
- .....

Nota's van inlichtingen

- verslaglegging van de antwoorden op de gestelde vragen; x -
- voorzover nodig aanvullende tekeningen; x -
- .....

Prijsoverleg

- het voeren van prijsoverleg met de aannemer; x -
- beoordeling van bij de inschrijving ingediende alternatieve aanbiedingen en de eventueel daaruit voortvloeiende wijzigingen in het ontwerp; - o o

- beoordeling van producenten of productfaciliteiten van gegadigde leveranciers en het rapporteren daarvan; - o o
- het opmaken van een concept van de gunningsbrief of van een concept van het uitvoeringscontract; x -
- .....

Projectcoördinatie

- bewaking van de totale kosten door middel van investeringsbegrotingen en aan de hand daarvan toezien op de bestedingen; - o o
- .....

x

De werkzaamheden aangekruist in de kolom 'Standaardwerkzaamheden bouwprojecten' zijn de standaardwerkzaamheden als bedoeld in artikel 52 en die worden gehonoreerd op basis van hoofdstuk 16.

-

De werkzaamheden aangemerkt met een streepje behoren niet tot de standaardwerkzaamheden als bedoeld in artikel 52.

o

De werkzaamheden aangegeven in de kolom 'Andere werkzaamheden' zijn werkzaamheden die worden gehonoreerd op basis van hoofdstuk 17 of 18 en 'Werkzaamheden derden' die door adviseurs worden verricht conform artikel 5 of aan de architect worden opgedragen als 'Overige advieswerkzaamheden' en worden gehonoreerd op basis van hoofdstuk 17 of 18.

Fase uitvoering en oplevering

Directievoering zonder toezichhoudend personeel

- het erop toezien dat het werk wordt uitgevoerd naar de eisen van de gesloten overeenkomsten;	x	-
- het geven van orders en aanwijzingen omtrent de uitvoering van het werk;	x	-
- het controleren op de hoofdvorm, plaats en hoofdmaat van de door de aannemer of andere derden vervaardigde productietekeningen en dergelijke;	x	-
- het erop toezien dat de uitvoering van het werk geschiedt binnen de daartoe gestelde tijd aan de hand van de door de aannemer op te stellen en door de architect te controleren algemene en, zonodig, meer gedetailleerde werkplannen;	x	-
- het administreren van de bouwkundige kosten door het opstellen van overzichten van de financiële stand van het werk, waarin tevens de financiële stand wordt bijgehouden van:		
· bestekwijzigingen,		
· meer en minder werk,		
· verwerking van verrekenbare hoeveelheden,		
· bestedingen ten laste van stelposten;	x	-
- het controleren van termijnrekeningen van de aannemer en het opmaken van betalingsmandaten;	x	-
- het houden van bouwvergaderingen en het maken van verslagen daarvan;	x	-
- het voeren en het controleren van de correspondentie met betrekking tot de uitvoering en de voortgang van het werk;	x	-
- coördinatie bij nevenaanneming;	-	o o
- beoordeling van de tijdens de uitvoering ingediende alternatieve aanbiedingen en de eventueel daaruit voortvloeiende wijzigingen in het ontwerp;	-	o o
-	-	o o
<i>Opname van het gerealiseerde bouwwerk [proces-verbaal van oplevering]</i>		
- opname rapport;	x	-
- lijst met tekortkomingen die in de onderhoudstermijn alsnog goed moeten worden gemaakt, restpuntenlijst;	x	-
- proces-verbaal van oplevering en overzicht garanties;	x	-
- het controleren van de eindafrekening en het adviseren van de opdrachtgever terzake;	x	-
- het verrichten van werkzaamheden in verband met het onderhoud van het werk gedurende de onderhoudsperiode;	x	-
- prestatie-/realisatieverklaring;	x	-
-		

Standaardwerkzaamheden bouwprojecten
Andere werkzaamheden
Werkzaamheden derden

Directievoering met toezichhoudend personeel

- het erop toezien dat het werk wordt uitgevoerd naar de eisen van de gesloten overeenkomsten;	x	-
- het geven van orders en aanwijzingen omtrent de uitvoering van het werk;	x	-
- het controleren op de hoofdvorm, plaats en hoofdmaat van de door de aannemer of andere derden vervaardigde productietekeningen en dergelijke;	x	-
- het erop toezien dat de uitvoering van het werk geschiedt binnen de daartoe gestelde tijd aan de hand van de door de aannemer op te stellen en door de architect te controleren algemene en, zonodig, meer gedetailleerde werkplannen;	x	-
- het administreren van de bouwkundige kosten door het opstellen van overzichten van de financiële stand van het werk, waarin tevens de financiële stand wordt bijgehouden van:		
· bestekwijzigingen,		
· meer en minder werk,		
· verwerking van verrekenbare hoeveelheden,		
· bestedingen ten laste van stelposten;	x	-
- het controleren van termijnrekeningen van de aannemer en het opmaken van betalingsmandaten;	x	-
- het houden van bouwvergaderingen en het maken van verslagen daarvan;	x	-
- het voeren en het controleren van de correspondentie met betrekking tot de uitvoering en de voortgang van het werk;	x	-
- coördinatie bij nevenaanneming;	-	o o
- beoordeling van de tijdens de uitvoering ingediende alternatieve aanbiedingen en de eventueel daaruit voortvloeiende wijzigingen in het ontwerp;	-	o o
- het geven van leiding aan het toezichhoudend personeel	x	-
- het doen opstellen en controleren van wekrapporten en dagboeken waarin aantekeningen worden opgenomen omtrent:		
· de vorderingen en de stand van het werk,		
· de verstrekkingen van tekeningen,		
· de onwerkbaar dagen en het eventueel verleende uitstel van oplevering,		
· de aan- en afvoer alsmede de goed- en afkeuring van bouwstoffen,		
· bestekwijzigingen,		
· meer en minder werk,		
· de verwerking van verrekenbare hoeveelheden,		
· de bestedingen ten laste van stelposten,		
· de opneming en goedkeuring van het werk;	x	-
-		

Standaardwerkzaamheden bouwprojecten
Andere werkzaamheden
Werkzaamheden derden

x

De werkzaamheden aangekruist in de kolom 'Standaardwerkzaamheden bouwprojecten' zijn de standaardwerkzaamheden als bedoeld in artikel 52 en die worden gehonoreerd op basis van hoofdstuk 16.

-

De werkzaamheden aangemerkt met een streepje behoren niet tot de standaardwerkzaamheden als bedoeld in artikel 52.

o

De werkzaamheden aangegeven in de kolom 'Andere werkzaamheden' zijn werkzaamheden die worden gehonoreerd op basis van hoofdstuk 17 of 18 en 'Werkzaamheden derden' die door adviseurs worden verricht conform artikel 5 of aan de architect worden opgedragen als 'Overige advieswerkzaamheden' en worden gehonoreerd op basis van hoofdstuk 17 of 18.

	Standaardwerkzaamheden bouwprojecten		Standaardwerkzaamheden bouwprojecten	
	Andere werkzaamheden	Werkzaamheden derden	Andere werkzaamheden	Werkzaamheden derden
Opname van het gerealiseerde bouwwerk [proces-verbaal van oplevering]				
- opname rapport;	x	-	- plaats- en maataanduidingen van installatie-technische elementen [1:5 / 1:20], in relatie tot bouwkundige en constructieve elementen;	- o
- lijst met tekortkomingen die in de onderhoudstermijn alsnog goed moeten worden gemaakt, restpuntenlijst;	x	-	- productietekeningen van buiten de bouwplaats te vervaardigen installatie-technische componenten;	- o
- proces-verbaal van oplevering en overzicht garanties;	x	-	- samenvoeging van componenten tot installatie-technische elementen [1:5 / 1:1];	- o
- het controleren van de eindafrekening en het adviseren van de opdrachtgever terzake;	x	-	-	- o
- het verrichten van werkzaamheden in verband met het onderhoud van het werk gedurende de onderhoudsperiode;	x	-	Revisie gerealiseerd gebouw	- o
- prestatie-/realisatieverklaring;	x	-	- gerealiseerde situatie [1:200 / 1:100], terreinindeling, inclusief aanduiding van ontsluitingen, nutsleidingen, terrein-inrichting met ruimte- en bouwdeelspecificatie;	- o
-			- gerealiseerde plattegronden [1:100 / 1:50]; gerealiseerde indeling en inrichting met ruimte- en bouwdeelspecificaties;	- o
Uitvoering in regie				
- per specifieke opdracht nader aan te geven;	-	o o	- gerealiseerde essentiële plattegrondfragmenten [1:50] met ruimte- en bouwdeelspecificaties;	- o
-			- gerealiseerde gevels en doorsneden [1:100 / 1:50] met ruimte- en bouwdeelspecificaties;	- o
Bouwwitvoeringstekeningen, zijnde:				
- plaats- en maataanduidingen van overige gebouwdelen en/of bouwkundige elementen daarbinnen [1:100 / 1:50 / 1:20], alsmede vaste inrichtingen [1:100 / 1:50 / 1:20] in relatie tot constructieve en installatietechnische elementen;	x	-	- ruimtenboek met per ruimte gedetailleerde omschrijvingen van gerealiseerde inrichting, afwerking en installaties;	- o
Bouwkundig, overig				
- tekeningen voor wat betreft de hoofdvorm, -maat en -plaats van overige, buiten de bouwplaats te vervaardigen bouwkundige componenten;	x	-	- gerealiseerde plattegronden en doorsneden van draagstructuur [1:100 / 1:50];	- o
- productietekeningen van buiten de bouwplaats te vervaardigen bouwkundige componenten;	-	o o	- gerealiseerde oplossingen W-/E-installaties [1:50 / 1:5];	- o
- samenvoeging en verbinding van overige bouwkundige elementen, constructieve elementen en installatie-technische elementen [1:5 / 1:20];	-	o o	- ruimtenboek met verkleinde plattegronden, inclusief terrein en daken, met genummerde ruimten, functies en aantallen vierkante meters, gevels en kenmerkende doorsneden;	- o
-			-	- o
Constructief				
- plaats- en maataanduidingen overige constructiedelen [1:5 / 1:20] in relatie tot bouwkundige en installatie-technische elementen;	-	o	Projectcoördinatie	- o
- vormtekeningen van overige, buiten de bouwplaats te vervaardigen constructieve componenten;	-	o	- bijstellen en toezien op de naleving van de tijdschema's;	- o
- productietekeningen van buiten de bouwplaats te vervaardigen constructieve componenten;	-	o	- afstemming en inbreng van de bij de uitvoering van het project betrokkenen;	- o
- samenvoegingen van componenten tot constructieve elementen [1:5 / 1:1];	-	o	- coördinatie van de ontwerpen en/of adviezen van de bij de uitvoering van het project betrokkenen;	- o
-			- het maken van coördinatietekeningen waarin de resultaten van inspraak en afstemming van de installaties zijn vastgelegd;	- o
			- het controleren van specifieke tekeningen, schema's staten en dergelijke;	- o
			- bewaking van de totale kosten en controle eindafrekeningen;	- o
			-	- o

x

De werkzaamheden aangekruist in de kolom 'Standaardwerkzaamheden bouwprojecten' zijn de standaardwerkzaamheden als bedoeld in artikel 52 en die worden gehonoreerd op basis van hoofdstuk 16.

-

De werkzaamheden aangemerkt met een streepje behoren niet tot de standaardwerkzaamheden als bedoeld in artikel 52.

o

De werkzaamheden aangegeven in de kolom 'Andere werkzaamheden' zijn werkzaamheden die worden gehonoreerd op basis van hoofdstuk 17 of 18 en 'Werkzaamheden derden' die door adviseurs worden verricht conform artikel 5 of aan de architect worden opgedragen als 'Overige advieswerkzaamheden' en worden gehonoreerd op basis van hoofdstuk 17 of 18.

Bijlage I Controlelijsten voor de opdracht voor een restauratieproject

1

Fase voorlopig ontwerp*Ruimtelijke voorstelling van het bouwproject*

- situatieschets [1:500] voorlopige bouwblokgrenzen, terreinindeling en ontsluiting; x -
- plattegronden [1:200 / 1:100]; ruimteplan, globale aanduiding van de indeling; x -
- gevels en doorsneden [1:200 / 1:100]; globale aanduiding van indeling en verschijningsvorm; x -
- perspectieven en maquette; - o o
- ruimtelijke reservering voor hoofd draagconstructies; x -
- ruimtelijke reservering voor W-/E-installaties; x -
- .....

Hoofdropzet en globale dimensionering draagconstructies en oriëntatie funderingsprincipes

- plattegronden en doorsneden hoofdropzet draagstructuur [1:100 / 1:200]; - o
- basisprincipes aansluitingen draagconstructies; - o
- voorlopige berekening/dimensionering hoofd draagstructuur; - o
- .....

Hoofdropzet W-/E-installaties met capaciteitsbepaling en voorlopige dimensionering leidingpakketten

- hoofdropzet W-/E-installaties [1:100 / 1:200]; - o
- basisprincipes aansluitingen installatietechnisch werk; - o
- voorlopige capaciteitsberekeningen W-/E-installaties; - o
- .....

Ramingen van de bouwkosten en globale opbouw van de investeringskosten ter toetsing aan de budgettering

- voorlopige raming bouwkosten op basis van kengetallen; x -
- voorlopige raming van de kosten voor de hoofdropzet W-/E-installaties; - o
- globale opbouw van de investeringskosten; x -
- raming levensduurkosten; - o o
- .....

Raming van de exploitatiekosten en -opbrengsten

- begroting van de exploitatiekosten; - o o
- .....

Vergunningen

- overleg diverse instanties ten behoeve van de aanvraag bouwvergunning en monumentenvergunning; x -
- beginselaanvraag monumentenvergunning; x -
- overleg diverse instanties ten behoeve van bestemming, gebruik, financiering en subsidiëring; - o o
- .....

Analyse haalbaarheid opleveringsdatum

- planning op basis van actuele gegevens; x o
- .....

Analyses energieprestatienormering, arbeidsomstandigheden bouwplaats, milieu-effecten, sociale veiligheid en dergelijke

- globale toetsing uitgangspunten EPN; - o o
- opsomming potentiële veiligheids- en gezondheidsrisico's; - o o
- inventarisatie potentiële milieumaatregelen en -effecten; - o o
- .....

Voorlichting en inspraak

- voorlichting en inspraak, overleg, begeleiding en advisering van bewoners, gebruikers en anderen; - o o
- .....

Projectcoördinatie

- opstellen en toezien op de naleving van de tijdschema's; - o o
- coördinatie van de ontwerpen en/of adviezen van de overige bij het project betrokkenen; - o o
- opstellen en toezien op de naleving van de tijdschema's; - o o
- bewaking van de totale kosten door middel van een voorlopige raming van de investeringskosten; - o o
- .....

x

De werkzaamheden aangekruist in de kolom 'Standaardwerkzaamheden bouwprojecten' zijn de standaardwerkzaamheden als bedoeld in artikel 52 en die worden gehonoreerd op basis van hoofdstuk 16.

-

De werkzaamheden aangemerkt met een streepje behoren niet tot de standaardwerkzaamheden als bedoeld in artikel 52.

o

De werkzaamheden aangegeven in de kolom 'Andere werkzaamheden' zijn werkzaamheden die worden gehonoreerd op basis van hoofdstuk 17 of 18 en 'Werkzaamheden derden' die door adviseurs worden verricht conform artikel 5 of aan de architect worden opgedragen als 'Overige advieswerkzaamheden' en worden gehonoreerd op basis van hoofdstuk 17 of 18.

2

Fase definitief ontwerp*Ruimtelijke voorstelling van het bouwproject*

- situatie [1 : 500]; definitieve bouwblokgrenzen, ontsluiting, terreinindeling en functie, plaats en afmeting van vaste inrichtingselementen; x -
- plattegronden [1 : 100 / 1 : 200]; definitieve ruimte-indeling en vaste inrichtingselementen, plaats en afmeting van bouwdelen; x -
- kenmerkende gevels, plattegronden en doorsneden met plaats en afmeting van ruimten en bouwdelen [1 : 200 / 1 : 100]; x -
- ruimtelijke presentatie bijvoorbeeld in de vorm van een maquette en/of 3D computertekeningen; - o o
- ruimtelijke integratie van de constructies en W-/E-installaties; x -
- basisprincipe details bouwkundig werk [1 : 5] voor zover relevant voor de globale beeldvorming; x -
- omschrijving van de toe te passen materialen, afwerkingen en kleuren; x -
- .....

Dimensionering en principe-detaillering van funderings- en draagconstructies

- plattegronden en doorsnede draagstructuur [1 : 100 / 1 : 200]; - o
- karakteristieke/basisprincipe-details constructie-onderdelen [1 : 20]; - o
- essentiële plattegrondfragmenten [1 : 100 / 1 : 200]; - o
- constructieve berekeningen; - o
- .....

Dimensionering en capaciteitsbepaling van W-/E-installaties en leidingpakketten

- principe-details aansluitingen bouwkundig en installatie-technisch werk; - o
- coördinatieprincipe W-/E-installaties; globale [bestek]-omschrijving van technische installaties; - o
- capaciteitsberekeningen; - o
- opwekking, distributie en eindtoestellen W-installaties [1 : 100 / 1 : 200]; - o
- opwekking, distributie en eindtoestellen E-installaties [1 : 100 / 1 : 200]; - o
- .....

Raming van de bouwkosten [in elementen] op basis van elementclusters [ontwerp-begroting-VO]

- raming bouwkosten op basis van elementen met deelbudgetten per element; x -
- raming van de kosten voor de W-/E-installaties; - o
- raming investeringskosten, verdeeld in budgetten voor grondkosten, bouwkosten en bijkomende kosten [NEN 2631, eerste druk maart 1979]; - o o
- .....

Raming van de exploitatiekosten en -opbrengsten

- begroting exploitatiekosten verdeeld in budgetten voor vaste kosten; - o o
- energiekosten, onderhoudskosten, administratieve beheerskosten en specifieke bedrijfskosten; - o o
- globale raming van de integrale levensduurkosten; - o o
- .....

Vergunningen

- overleg diverse instanties ten behoeve van de aanvraag bouwvergunning en monumentenvergunning; x -
- het uit naam van de opdrachtgever aanvragen van de bouwvergunning; x -
- overleg diverse instanties ten behoeve van bestemming, gebruik, financiering, subsidiëring; - o o
- terbeschikkingstelling van technische en financiële gegevens voor vergunningsaanvraag met betrekking tot bestemming, gebruik, financiering en subsidiëring; x -
- .....

Analyse haalbaarheid opleveringsdatum

- analyse haalbaarheid opleveringsdatum; x -
- planning op basis van actuele gegevens; x -
- .....

Analyses energieprestatienormering, arbeidsomstandigheden op de bouwplaats, milieu-effecten, sociale veiligheid en dergelijke

- opsomming van potentiële veiligheids- en gezondheidsrisico's in de eerste opzet van het Veiligheids- en Gezondheidsplan; - o o
- eerste opzet van het Veiligheids- en Gezondheidsdossier; - o o
- inventarisatie potentiële milieumaatregelen en effecten; - o o
- voorlopige EPN-berekening; - o o
- .....

x

De werkzaamheden aangekruist in de kolom 'Standaardwerkzaamheden bouwprojecten' zijn de standaardwerkzaamheden als bedoeld in artikel 52 en die worden gehonoreerd op basis van hoofdstuk 16.

- De werkzaamheden aangemerkt met een streepje behoren niet tot de standaardwerkzaamheden als bedoeld in artikel 52.

o

De werkzaamheden aangegeven in de kolom 'Andere werkzaamheden' zijn werkzaamheden die worden gehonoreerd op basis van hoofdstuk 17 of 18 en 'Werkzaamheden derden' die door adviseurs worden verricht conform artikel 5 of aan de architect worden opgedragen als 'Overige advieswerkzaamheden' en worden gehonoreerd op basis van hoofdstuk 17 of 18.

Standaardwerkzaamheden bouwprojecten
 Andere werkzaamheden
 Werkzaamheden derden

Voorlichting en inspraak

- voorlichting en inspraak, overleg, begeleiding en advisering van bewoners, gebruikers en anderen; - o o

.....

Projectcoördinatie

- bijstellen en toezien op de naleving van de tijdschema's; - o o
- coördinatie van de ontwerpen en/of adviezen van de overige bij het project betrokkenen; - o o
- bewaking van de totale kosten; - o o

.....

x
 De werkzaamheden aangekruist in de kolom 'Standaardwerkzaamheden bouwprojecten' zijn de standaardwerkzaamheden als bedoeld in artikel 52 en die worden gehonoreerd op basis van hoofdstuk 16.

-
 De werkzaamheden aangemerkt met een streepje behoren niet tot de standaardwerkzaamheden als bedoeld in artikel 52.

o
 De werkzaamheden aangegeven in de kolom 'Andere werkzaamheden' zijn werkzaamheden die worden gehonoreerd op basis van hoofdstuk 17 of 18 en 'Werkzaamheden derden' die door adviseurs worden verricht conform artikel 5 of aan de architect worden opgedragen als 'Overige advieswerkzaamheden' en worden gehonoreerd op basis van hoofdstuk 17 of 18.

Bijlage J Controlelijsten voor de opdracht voor een interieurproject

1

Fase voorlopig ontwerp*Inventarisatie*

- inventarisatie, analyse of verklaring van het gebouw in relatie tot beoogd gebruik, op basis van programma van eisen; x -

- .....

Ruimtelijke voorstelling van het interieurproject

- situatieschets geografische oriëntatie; x -
- plattegronden, doorsneden, aanzichten [1:100 / 1:50]; ruimtelijke relaties, gebruiksfuncties, inzicht in de verschijningsvorm; x -
- perspectieven, isometrieën, maquette; - o o

- .....

Toetsing, inpassing van constructies, installaties en inrichtingsmiddelen

- plattegronden, doorsneden van het gebouw [1:200 / 1:100 / 1:50]; - o o
- basisvoorzieningen of -condities voor constructies, klimaat, verlichting, akoestiek en dergelijke; - o o
- hoofdpzets ruimte-, routing- of installatiebepalende functies en inrichtingselementen [1:100 / 1:50]; x -
- signaleren van structurele aanpassingen; x -
- voorlopige berekening van structurele aanpassingen in hoofddragconstructies of installaties; - o o

- .....

Raming van inrichtingskosten ter toetsing aan de budgettering

- voorlopige raming van inrichtingskosten op basis van kengetallen en/of ervaringscijfers; x -

- .....

De navolgende onderdelen gelden, voorzover aan de orde, overeenkomstig de controlelijsten voor de opdracht voor een bouwproject, Bijlage H, 1 Fase voorlopig ontwerp:

*Raming van de bouwkosten en globale opbouw van de investeringskosten**Raming van de exploitatiekosten en -opbrengsten**Vergunningen**Analyse haalbaarheid opleveringsdatum**Analyses energieprestatienormering, arbeidsomstandigheden bouwplaats, milieu-effecten, sociale veiligheid en dergelijke**Voorlichting en inspraak**Projectcoördinatie*

2

Fase definitief ontwerp*Ruimtelijke, gebruikstechnische bepaling van het interieurproject*

- situatietekening op toepasselijke schaal als overzicht van de geografische en verkeerstechnische oriëntatie; x -
- plattegronden, doorsneden, aanzichten [1:100 / 1:50]; definitieve ruimte-indeling, locatie van vaste en bepalende losse inrichtingselementen, layout verlichtingsplan; x -
- verdere uitwerking van kenmerkende ruimtelijke of inrichtingselementen [1:50 / 1:20]; x -
- ruimtelijke presentatie, bijvoorbeeld in de vorm van een maquette en/of 3D-computertekening; - o o

- .....

Integratie van constructieve en installatietechnische voorzieningen en inrichtingsmiddelen

- ruimtelijke, functionele en technische gegevens van gebouwconstructies en -installaties; tekst en tekeningen [1:100 / 1:50]; - o o
- aanpassing en inpassing van afwerkingen, inrichtingselementen, armaturen, toestellen; overzicht en principe-details [1:100 / 1:50 / 1:5]; - o o

- .....

Integratie van bouwfysische, ergonomische, instrumentele voorzieningen

- ruimtelijke, functionele en technische gegevens van bijzondere voorzieningen; tekst en tekeningen [1:100 / 1:50]; - o o
- aanpassing en inpassing van afwerkingen, inrichtingselementen, armaturen, toestellen; overzicht en principe-details [1:100 / 1:50 / 1:5]; x o
- aanpassing en inpassing van afwerkingen, inrichtingselementen, armaturen, toestellen; overzicht en principe-details [1:100 / 1:50 / 1:5], in geval van specialistische eisen en eigenschappen; x -

- .....

Materiaaltoepassing, maatvoering, details

- systematisch overzicht van materialen en afwerkingen; x -
- [principe]details, bepalend voor de verschijningsvorm of voor vereiste gebruikseigenschappen [1:20 / 1:5]; x -

- .....

x

De werkzaamheden aangekruist in de kolom 'Standaardwerkzaamheden bouwprojecten' zijn de standaardwerkzaamheden als bedoeld in artikel 52 en die worden gehonoreerd op basis van hoofdstuk 16.

-

De werkzaamheden aangemerkt met een streepje behoren niet tot de standaardwerkzaamheden als bedoeld in artikel 52.

o

De werkzaamheden aangegeven in de kolom 'Andere werkzaamheden' zijn werkzaamheden die worden gehonoreerd op basis van hoofdstuk 17 of 18 en 'Werkzaamheden derden' die door adviseurs worden verricht conform artikel 5 of aan de architect worden opgedragen als 'Overige advieswerkzaamheden' en worden gehonoreerd op basis van hoofdstuk 17 of 18.

Standaardwerkzaamheden bouwprojecten
 Andere werkzaamheden
 Werkzaamheden derden

Standaardwerkzaamheden bouwprojecten
 Andere werkzaamheden
 Werkzaamheden derden

Raming van inrichtingskosten; nadere raming ten opzichte van VO

- raming van inrichtingskosten op basis van [groepen van] inrichtingselementen;

- .....

De navolgende onderdelen gelden, voor zover aan de orde, overeenkomstig de controlelijsten voor de opdracht voor een bouwproject, Bijlage H, 2 Fase definitief ontwerp:

Raming van de bouwkosten

Raming van de exploitatiekosten en -opbrengsten

Vergunningen

Analyse haalbaarheid opleveringsdatum

Analyses energieprestatienormering, arbeidsomstandigheden op de bouwplaats, milieu-effecten, sociale veiligheid en dergelijke

Voorlichting en inspraak

Projectcoördinatie

3

Fase bouwvoorbereiding

a

Voor een interieurproject dat wordt gekenmerkt door afbouw of verbouw gelden de onderdelen overeenkomstig de controlelijst voor de opdracht voor een bouwproject, Bijlage H, 3 Fase bouwvoorbereiding.

b

Voor specifieke onderwerpen van afwerking, Inrichting en dergelijke geldt, voorzover toepasselijk:

Tekeningen, specificaties

- plattegronden, doorsneden, aanzichten van inrichting[selementen] en afwerkingen [1:100 / 1:50 / 1:20] met onderdeel-specificaties; x -
- detailtekeningen en specificaties, voorzover benodigd voor het vastleggen van de verschijningsvorm of van vereiste eigenschappen; x -
- het beoordelen van tekeningen van derden in enige relatie tot het interieurproject in dit stadium, het verwerken van toepasselijke gegevens, dan wel het rapporteren daaromtrent; - o o

- .....

Bestekken

- bestekken; x -
- deelbestekken - o o
- het beoordelen van benodigde beschrijvingen, bestekteksten en dergelijke van derden in enige relatie tot het interieurproject, het verwerken van toepasselijke gegevens, dan wel het rapporteren daaromtrent; - o o

- .....

Calculatie van de kosten in relatie tot de wijze waarop prijs- en contractvorming zal gaan plaatsvinden

- begroting van de bouwkundige en/of inrichtingsvoorzieningen; x -
- verwerking van de begrotingsgegevens van en naar derden in enige relatie tot het interieurproject; - o o

- .....

x

De werkzaamheden aangekruist in de kolom 'Standaardwerkzaamheden bouwprojecten' zijn de standaardwerkzaamheden als bedoeld in artikel 52 en die worden gehonoreerd op basis van hoofdstuk 16.

-

De werkzaamheden aangemerkt met een streepje behoren niet tot de standaardwerkzaamheden als bedoeld in artikel 52.

o

De werkzaamheden aangegeven in de kolom 'Andere werkzaamheden' zijn werkzaamheden die worden gehonoreerd op basis van hoofdstuk 17 of 18 en 'Werkzaamheden derden' die door adviseurs worden verricht conform artikel 5 of aan de architect worden opgedragen als 'Overige advieswerkzaamheden' en worden gehonoreerd op basis van hoofdstuk 17 of 18.

4

Fase prijs- en contractvorming

a

Voor een interieurproject dat wordt gekenmerkt door afbouw of verbouw gelden de onderdelen overeenkomstig de controlelijst voor de opdracht voor een bouwproject, Bijlage H, 4 Fase prijs- en contractvorming.

b

Voor specifieke onderwerpen van afwerking, inrichting en dergelijke geldt, voor zover toepasselijk:

Aanvraag, selectie

- het doen van een gemotiveerd voorstel omtrent de wijze waarop prijsaanbiedingen zullen worden ingewonnen;	x	-
- het opstellen van eventuele selectiecriteria voor gegadigde aannemers en/of leveranciers, en het adviseren daaromtrent;	x	-

- .....

Gegevens

- het verkrijgbaar stellen van de benodigde gegevens uit voorgaande fase ten behoeve van correcte, complete en [onderling, dan wel met de begroting] vergelijkbare prijsaanbiedingen;	x	-
- het geven van inlichtingen, houden van aanwijzingen en het in daarvoor geëigende vorm toevoegen van dergelijke informatie aan de prijsaanvraag-gegevens;	x	-

- .....

Aanbesteding, gunning

- het begeleiden van een eventuele aanbestedingsprocedure en het opmaken van een proces-verbaal daarvan, dan wel het anderszins gestructureerd inzamelen van aanbiedingen, en het uitbrengen van een gunningsadvies;	x	-
- begeleiding Europese aanbesteding;	-	o o

- .....

Prijsvorming, overig

- het voeren van prijsoverleg met aannemer[s] en/of leverancier[s], en het adviseren van de opdrachtgever terzake;	x	-
- het beoordelen van eventuele alternatieve aanbiedingen, het adviseren daaromtrent en het verwerken van eventuele consequenties in de oorspronkelijke gegevens;	-	o o

- .....

Contractvorming

- het zonodig beoordelen van producten of productie-faciliteiten van gegadigde leveranciers, en het rapporteren daaromtrent;	-	o o
- het opstellen van concepten van uitvoerings- of leveringscontracten;	x	-

- .....

5

Fase uitvoering en oplevering

Voor een interieurproject dat wordt gekenmerkt door zowel verbouw, afbouw, afwerking als inrichting gelden de onderdelen overeenkomstig de controlelijst voor de opdracht voor een bouwproject, bijlage H, 5 Fase uitvoering en oplevering.

x
De werkzaamheden aangekruist in de kolom 'Standaardwerkzaamheden bouwprojecten' zijn de standaardwerkzaamheden als bedoeld in artikel 52 en die worden gehonoreerd op basis van hoofdstuk 16.

-
De werkzaamheden aangemerkt met een streepje behoren niet tot de standaardwerkzaamheden als bedoeld in artikel 52.

o
De werkzaamheden aangegeven in de kolom 'Andere werkzaamheden' zijn werkzaamheden die worden gehonoreerd op basis van hoofdstuk 17 of 18 en 'Werkzaamheden derden' die door adviseurs worden verricht conform artikel 5 of aan de architect worden opgedragen als 'Overige advieswerkzaamheden' en worden gehonoreerd op basis van hoofdstuk 17 of 18.

Bijlage K Controlelijst gebruik en beheer

Doel van de controlelijst gebruik en beheer kan zijn het maken van een rapportage op basis waarvan de opdrachtgever kan beslissen het gebouw in gebruik te nemen en op basis waarvan een beheersplan en -dossier kan worden gemaakt ten behoeve van het gebruik en instandhouden van het gebouw in samenhang met de kosten voor exploitatie.

Handleiding voor operationalisering van de gebruiks-, onderhouds- en veiligheidsplannen

- handleiding voor het opstellen van procedures en instructies voor gebruiks-, veiligheids- en onderhoudsplannen met de wijze waarop ze operationeel kunnen worden gehouden; - o o
- Veiligheids- en Gezondheidsdossier ten behoeve van het veilig en gezond uitvoeren van onderhoudsactiviteiten; - o o
- .....

Opzet voor storings- en klachtensignalering en -afhandeling

- handleiding voor het opstellen van procedures, instructies en een meldpunt voor storings- en klachtensignalering en -afhandeling met de wijze waarop ze operationeel kunnen worden gehouden; - o o
- .....

Exploitatie-opzet

- onderhoudsbegrotingen voor korte, middellange en lange termijn; - o o
- lijst met te verwachten aanpassingen op korte termijn; - o o
- .....

Gebruiks-, veiligheids- en onderhoudsplannen

- uitgewerkte procedures en instructies voor gebruiks-, veiligheids- en onderhoudsplannen met de wijze waarop ze operationeel worden gehouden; - o o
- Veiligheids- en Gezondheidsdossier; - o o
- .....

Storings- en klachtenmelding en -afhandeling

- uitgewerkte procedures en instructies voor storings-/klachtenmelding en -afhandeling met de wijze waarop ze operationeel worden gehouden en controle op werkbaarheid; - o o
- .....

Jaarlijks/frequent op te stellen opnamerapporten met genomen maatregelen om aan de eisen te blijven voldoen die aan het gebouw worden gesteld

- uitgewerkte procedures en instructies voor het opstellen van opnamerapporten en het nemen van maatregelen en controle op de werkbaarheid; - o o
- .....

Jaarlijkse/frequente rapportages waarin overzicht van data [betreffende maatregelen] en de daarbij behorende kosten van onderhoud/reparatie [instandhouding]

- uitgewerkte procedures en instructies voor het verzamelen van data en het daaruit afleiden van kosten voor onderhoud en reparatie en controle op de werkbaarheid; - o o
- .....

Jaarlijkse/frequente rapportage, waarin overzicht van data [betreffende maatregelen] en de daarmee samenhangende kosten voor wijzigingen [gebruik]

- uitgewerkte procedures en instructies voor het verzamelen van data en de daaruit af te leiden maatregelen; - o o
- uitgewerkte procedures en instructies voor het opstellen van kosten die voortvloeien uit de genomen maatregelen; - o o
- .....

Consequenties voor de exploitatie van beheerskosten voor instandhouding en gebruik van het gebouw

- .....

x

De werkzaamheden aangekruist in de kolom 'Standaardwerkzaamheden bouwprojecten' zijn de standaardwerkzaamheden als bedoeld in artikel 52 en die worden gehonoreerd op basis van hoofdstuk 16.

-

De werkzaamheden aangemerkt met een streepje behoren niet tot de standaardwerkzaamheden als bedoeld in artikel 52.

o

De werkzaamheden aangegeven in de kolom 'Andere werkzaamheden' zijn werkzaamheden die worden gehonoreerd op basis van hoofdstuk 17 of 18 en 'Werkzaamheden derden' die door adviseurs worden verricht conform artikel 5 of aan de architect worden opgedragen als 'Overige advieswerkzaamheden' en worden gehonoreerd op basis van hoofdstuk 17 of 18.

Colofon

Vormgeving

Reynoud Homan, Mulderberg

Fotografie

Jan Versnel, Durgerdam

Druk

Drukkerij Cliteur, Amsterdam

Uitgave

Koninklijke Maatschappij tot Bevordering der Bouwkunst

Bond van Nederlandse Architecten BNA

Kelzersgracht 321

1016 EE Amsterdam

Telefoon 020 · 555 36 66

Telefax 020 · 555 36 99

Zeventiende, gewijzigde druk, september 2005

